Маҷлиси вакилони халқи ноҳияи
Куҳистони Мастчоҳ вилояти Суғд
Иҷлосияи шашум (даъвати чорум)

ҚАРОР

аз «30» 07. 2011 № 59 ш.Меҳрон

Дар бораи тасдиқи Барномаи рушди ноҳияи Куҳистони Мастчоҳи вилояти Суғд барои солҳои 2011-2015.

Иҷлосияи ғайринавбатии шашум (даъвати чорум)-и Маҷлиси вакилони халқи ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ аз рӯи масъалаҳои зикршудаи рӯзнома ахбороти раиси Шӯрои рушди ноҳия Саидбеков Бобобекро шунид.

Қайд гардид, ки иҷрои саривақтии Барномаи рушди ноҳияи Куҳистони Мастчоҳи вилояти Суғд барои солҳои 2011-2015 зери назорати доимии мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳия қарор дода шудааст.

Баъд аз муҳокимаи Барномаи рушди иқтисоди иҷтимоии ноҳия иҷлосияи ғайринавбатии Маҷлиси вакилони халқи ноҳияи Куҳистони Мастчоҳ:

Қарор мекунад:

1. Барномаи рушди ноҳияи Куҳистони Мастчоҳи вилояти Суғд барои солҳои 2011-2015 бо назардошти тағиру иловаҳои дар иҷлосия пешниҳоднамудаи вакилон тасдиқ карда шавад.
2. Ба мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳия, воҳидҳои сохторӣ, ҷамоатҳои деҳот супорида шавад, ки барои амалишавии Барномаи мазкур тадбирҳои судмандро амалӣ намоянд.
3. Назорати иҷрои қарори мазкур ба зиммаи комиссияҳои доимии Маҷлиси вакилони халқи ноҳия гузошта шавад.

Раиси Маҷлис С Охунов

БАРНОМАИ РУШДИ
ИҚТИСОДИИ ДЕҲОТ
RURAL GROWTH PROGRAMME

Барнома дар доираи «Барномаи рушди деҳот», ки аз ҷониби бо БРСММ, Агентии ҳамкории байналмиллалии Олмон ва Департаменти Британияи Кабир оид ба рушди байналмиллалӣ маблағгузорӣ карда мешавад, таҳия шудааст.

Арзиши БР-и ноҳия аз рӯи бахшҳо барои солҳои 2011-2015

Соҳаҳо	ҳамагӣ	2011	2012	2013	2014	2015
Бахши иқтисод	38939,5	5555,5	7851	8491	8581	8461
• Кишоварзӣ	33584,5	4704,5	6810	7250	7420	7400
• СХМ	3435	521	621	711	721	861
• Саноат	1920	330	420	530	440	200
Маблағгузорӣ зарур аст	7400	1260	1480	1400	1820	1440
Бахши иҷтимоӣ	44097	6995	9010	9637	10385	8070
• Тандурустӣ	4065	1230	1180	720	430	505
• Маориф	30570	3935	5640	6585	8325	6085
• Ҳифзи иҷтимоӣ	700	50	200	150	150	150
• Фарҳанг	6262	1520	1430	1622	920	770
• Варзиш	2500	260	560	560	560	560
Маблағгузорӣ зарур аст	21030	3085	4770	4095	5035	4045
Инфрасохтор	104036	18016	22371	21563	19703	22383
• Таъминоти об	5853	1441	1449	1381	801	781
• Барқтаъминкунӣ	86808	15600	18902	17502	16452	18352
• Нақлиёт ва роҳ	10975	925	1920	2580	2350	3200
• Алоқа ва коммуникатсия	400	50	100	100	100	50
Маблағгузорӣ зарур аст	86258	16409	19787	17754	16054	16254
ҲФ	1345	295	225	445	235	145
Маблағгузорӣ зарур аст	385	95	95	65	65	65
Таъминоти захиравӣ	670	414	64	64	64	64
Ҳамагӣ маблағгузории зарурӣ	115073	20849	26132	23314	22974	21804
Ҳамагӣ :	189087,5	31275,5	39521	40200	38968	39123

Мундарича

Пешгуфтор 8

Боби 1. Ҳолати умумӣ ва таҳлили вазъи воқеии ноҳия 9
1.1. Сохтори маъмурӣ ва ҳудудии ноҳия 9
1.2. Маълумоти фарҳангӣ ва таърихӣ 9
1.3. Шароити иқлимӣ ва захираҳои табии ноҳия 9
1.4. Вазъи демографӣ 9
1.5. Тамоюли асосии иҷтимоию иқтисодӣ 10
1.6. Биниши рушди ноҳия 11

Боби 2. Таҳлили ҳолат ва шарҳи стратегӣ аз рӯи рушди соҳаҳои асосӣ 13
2.1. Иқтисодиёт 13
2.1.1. Кишоварзӣ 13
2.1.2. Саноат 17
2.1.3. Соҳибкории хурду миёна 19
2.1.4. Стратегия ва вазифаҳои бахши иқтисод 23
2.2. Соҳаҳои иҷтимоӣ 27
2.2.1. Тандурустӣ 27
2.2.2. Маориф 29
2.2.3. Ҳифзи иҷтимоӣ ва шуғли аҳолӣ 32
2.2.4. Фарҳанг ва варзиш 34
2.2.5. Стратегия ва вазифаҳои бахши иҷтимоӣ 35
2.3.Инфрасохтор 39
2.3.1. Хоҷагии манзили – коммуналӣ 39
2.3.2. Нақлиёт ва хоҷагии роҳ 40
2.3.3. Статегия ва вазифаҳо дар бахши инфрасохтор 42
2.4. Ҳифзи муҳити зист ва экология 45
2.4.1. Ҳолатҳои фавқулодда 45
2.4.2. Стратегия ва вазифаҳо дар бахши ҳифзи муҳити зист 46
2.5. Таъминоти захиравӣ 47
2.5.1. Таъминоти молиявӣ-буҷетӣ 47
2.5.2. Захираҳои ташкилӣ ва инсонии ноҳия 51
2.5.3. Стратегия ва вазифаҳо дар бахши таъминоти захиравӣ 53

Боби 3. Маниторинг ва баҳодиҳӣ 54

Рӯйхати ихтисорот

ААО	Агро Аксияи Олмон
АТ	Арзёбии таъсиррасон
БҶ	Бонки ҷаҳонӣ
БДС	Барномаи давлатии сармоягузорӣ
БРН	Барномаи рушди ноҳия
БРСММ	Барномаи рушди Созмони Миллали Муттаҳид
БРҶ	Барномаи рушди ҷомеа
ВМҲИ	Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ
ВРИС	Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон
КҲФ	Кумитаи ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи граждан̣ӣ
ВҲШ	Варақаҳои ҳисоботи шаҳрвандон
ГК	Гурӯҳҳои кории секторӣ
ГФТ	Гурӯҳи фаъоли ташаббускор
ИМ	Идоракунии маҳаллӣ
ИҶ	Иттиҳодияи ҷамъиятӣ
КАТС	Кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ
МваА	Мониторинг ва арзёбӣ
МДҶ	Маркази дастгирии ҷамоат
НБО	Нерӯгоҳҳои барқии обӣ
ПСМ	Партовҳои сахти маишӣ
СВОТ	Паҳлӯҳои қавӣ, заиф ва имкониятҳову таҳдидҳо
СМ	Созмонҳои маҳаллӣ
СМваА	Системаи мониторинг ва арзёбӣ
СМР	Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2015
СҒҲ	Созмонҳои ғайриҳукуматӣ
СПКСК	Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2012
СХМ	Соҳибкории хурд ва миёна
ФГ	Фонди гардон
ФҚХ	Фонди қарзии хурд
ҲРҲ	Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола
ШРН	Шӯрои рушди ноҳия
DFID	Вазорати рушди байналмиллалии Бритониёи Кабир
GIZ	Агентии Олмон оид ба ҳамкории техникӣ

Мурочиати Раис ба аҳолии ноҳия

Ҳамдиёриҳои арҷманд!

Мо дар арафаи таҷлили санаи таърихии 20 - солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дорем. Дар ин муддати нисбатан кӯтоҳ ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ аз нав соли 1996 ташкил шуда ба як қатор дастовардҳо дар соҳаҳои хоҷагии халқ, аз ҷумла соҳаҳои иҷтимоӣ ва кишоварзӣ ноил гардид. Ба туфайли меҳнати садоқатмандона ноҳия ба зинаи нави тараққиёти худ устуворона қадам ниҳода истодааст.

Банақшагирии тараққиёти соҳаҳои хоҷагии халқи ноҳия дар айни замон бо усули аз зинаи поён ба боло сурат гирифта истодааст. Ин чунин маъно дорад, ки тақдири минбаъдаи мардумро, яъне стратегияи минбаъдаи рушди минтақаро худи аҳолӣ муайян карда истодааст. Дар ин бора аллома Иқбол ба маврид гуфтааст.

Худо он миллатеро сарварӣ дод,
Ки тақдираш ба дасти хеш бинвишт.
Ба он миллат сару коре надорад,
Ки деҳқонаш барои дигарон кишт.

Барномае, ки дар даст доред, бо иштироки доираи васеъ аз рӯи дастурамали нав таҳия шуда, таҳлили васеъи ҳолати ҷорӣ, афзалиятҳои аввалиндараҷаи бахшҳои хоҷагии халкро дар бар гирифта, роҳҳо ва имкониятҳои дар амал татбиқ намудани лоиҳаҳо, мониторинг ва баҳодиҳии онҳоро муайян менамояд.

Таҳия ва татбиқи Барномаи рушди ноҳия ба мо имконият медиҳад, ки сатҳи камбизотии аҳолии ноҳия паст гардида, барои тараққиёти соҳаҳои он шароити мусоид фароҳам оварда шавад.

Ҳамаи ҳамдиёрони мӯҳтарамро даъват менамоям, ки дархосту ақидаҳояшонро пешниҳод намуда, дар татбиқи Барнома ва маниторинги он фаъолона иштирок намоянд.

Ман аминам, ки таҳлили ҳамтарафаи мушкилот ва роҳҳои ҳалли онҳо бо иштироки тарафҳои манфиатдор, аз ҷумла ҷомеаи шаҳрвандӣ ва бахши хусусӣ ба мо имконият медиҳад рушди минбаъдаи диёри аҷдодиамонро таъмин намуда, барои насли оянда мероси сазоворе вогузорем.

Пешгуфтор

Барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ барои солҳои 2011-2015 (баъдан Барнома) тибқи «Дастури методӣ оид ба таҳия ва татбиқи барномаҳои рушди шаҳру ноҳияҳо ва мақомоти худидораи шаҳраку деҳот», ки аз ҷониби Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод шудааст, дар заминаи сиёсати давлат ва ҳуҷҷатҳои муҳими стратегӣ аз қабили Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2015, Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2012 ва дигар барномаҳои соҳавӣ тартиб дода шудааст.

Барнома аз тарафи гурӯҳи кори ноҳия, ки вазъи ноҳияро таҳлил намуд бо ҷалби мутахасисони соҳавӣ, намояндагони ҷомеаи шаҳрванди ва бахши хусусӣ таҳия шудааст.

Барномаи мазкур миёнамӯҳлат буда, ҳар панҷ сол таҳия мешавад. Барнома мониторинги доимӣ ва баҳодиҳии солонаро аз рӯи натиҷаи татбиқ дурнамо амалӣ менамояд, ки он барои ворид намудани тағирот замина хоҳад буд.

Таҳияи Барнома бо марҳилаҳои зайл сурат гирифт:

- Ташкили гурӯҳи корӣ ва гурӯҳҳои ташабускори таҳияи бахшҳо, ки дар таҳлили вазъият дар деҳаю шаҳракҳои ноҳия, муайян намудани мушкилоту афзалиятҳо, ояндабинӣ ва мушаххас гардонидани мақсадҳо иштирок намуданд.
- Таҳияи лоиҳаи БР барои 5 соли оянда дар замини гурӯҳои секторӣ.
- Муҳокимаи БР дар доираи мутаххасисон ва байни аҳолӣ.

Барномаи мазкур аз қисматҳои зери иборат мебошад:

Қисми 1- тавсифи мухтасар ва таҳлили ҳолати умумии ноҳия, аз ҷумла тамоили рушди иқтисодию иҷтимоӣ дар се соли охир;

Қисми 2 - баҳои ҳолати ҷории ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ дар соҳаҳои иқтисодиёт, иҷтимоиёт, инфорасохтор ва ҳифзи муҳити зист, стратегияи рушди соҳаҳои мазкур дар 5 соли оянда ва баҳодиҳии захираҳои мавҷуда барои амаликунии онҳо;

Қисми 3 -тавсифи низоми мониторинг ва баҳодиҳии Барнома.

БОБИ 1. ҲОЛАТИ УМУМӢ
ВА ТАҲЛИЛИ ВАЗЪИ ВОҚЕИИ НОҲИЯ

1.1. Сохтори маъмурӣ ва ҳудудии ноҳия

Ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ дар қисми ҷануби шарқии вилояти Суғд ҷойгир буда, яке аз минтақаҳои баландкӯҳи вилоят мебошад ва байни қаторкӯҳҳои Зарафшон ва Туркистон ҷойгир аст. Ноҳияро бо маркази вилоят роҳи душворгузари Ғончӣ-Кӯҳистони Мастчоҳ ба воситаи ағбаи Оббурдон, ки фасли зимистон баста мешавад ва Айнӣ - Кӯҳистони Мастчоҳ мепайвандад.

Соли таъсисёбии ноҳия - 1996

Масоҳати умумӣ - 3723 км^2.

Аҳолӣ - 21227 нафар ба 01.01 соли 2011, аз он аҳолии деҳот – 21227 нафар. Мардон - 10455 нафар, занҳо - 10777 нафар.

Зичии аҳолӣ - 5,7 нафар дар 1 км^2.

Маркази маъмурӣ - шаҳраки Меҳрон.

Ҳамҳудудӣ аз шимол бо Ҷумҳурии Қирғизистон,
аз ҷанубу шарқ бо ноҳияи Рашт,
аз ғарб бо ноҳияи Айнӣ,
аз шимолу ғарб бо ноҳияи Ғончӣ.

Масофаи байни шаҳраки Меҳрон ва шаҳри Хуҷанд 252км.

Ҷамоатҳои деҳот - Иван-Тоҷик ва Лангар.

1.2. Маълумоти фарҳангӣ ва таърихӣ

Кӯҳистони Мастчоҳ таърихи куҳнаи маскуният дорад, ки дар осори таърихӣ то замони мо расид ишора мешавад. Дар охирхои асри XVII ҳамчун воҳиди маъмури бо номи «волост» дар ҳайати уезди Самарканд ба қайд гирифта шуда буд. Соли 1913 «Волости Мастчоҳ» ба ҳайати уезди Уротеппа дохил гардид. Пас аз инқилоби Октябр соли 1924 дар ҳайати вилояти Уротеппа буд. Аз соли 1929 то соли 1956 Кӯҳистони Мастчоҳ ҳамчун ноҳияи мустақил вуҷуд дошт. Пас аз муҳоҷират ба дашти Дилварзин муддате ин маскангоҳ холи шуд ва пас аз солҳои 1970 дар натиҷаи вопас кучида омадани мардум зиндагӣ дар ноҳия эҳё шуд.

Осори маҳфузи таърихи ва тадқиқотқои бостоншиносӣ собит мекунанд, ки сокинони диёр ба фарҳанг, илм ва ҳунар таваҷҷӯҳи зиёд доштаанд. То замони мо осори хаттӣ, ҳунармандӣ, меъмории сокинони Кӯҳистони Мастчоҳ омада расидаанд. Яке аз ин ёдгориҳо Қалъаи Ҳисорак дар мавзеи Падаск аст, ки зиёда аз 2,5 ҳазор сол таърих дорад. Дар бисёр рустоҳои ин водӣ сангнавиштаҳо ёфт шудаанд. Ғайр аз ин хуллаҳои сафолине, ки аз як зумра деҳаҳо бозёфт шудаанд, гувоҳи рушди кишоварзӣ ва обёрикунии заминҳо дар ин диёр мебошанд.

Эҳёи Кӯҳистони Мастчоҳ ва рушди он баъди Истиқлолияти давлати Тоҷикистон ҳамаҷониба дастгирӣ меёбад.

1.3. Шароити иқлимӣ ва захираҳои табии ноҳия

Иқлими ноҳия муътадили континенталӣ буда, ҳарорати миёнаи солона +9 дараҷа. дар фасли зимистон -25-30 С^0 хунук ва дар фасли тобистон +30 - 35 С^0 гарм мебошад.

Аз ҳудуди ноҳия дарёи Зарафшон мегузарад. Захираҳои зеризаминии табиӣ аз конҳои тиллову нуқра, омехтаи сурбу нуқра, ангиштсанг, сурмаю симоб, мис, оҳаксанг, тахтасанги мармарӣ ва маводҳои сохтмон иборат аст.

Ҳудуди ноҳия аз растанӣ ва гиёҳҳои кӯҳии табобатӣ ғанӣ буда, олами ҳайвоноти он аз хирс, гург, рӯбоҳ, шағол, харгӯш, бузи кӯҳӣ, ҷайра, хукҳои ваҳшӣ, кабк ва мурғи ҳилол иборат мебошад.

1.4. Вазъи демографӣ

Ба ҳолати 01 январи соли 2011 аҳолии ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ 21227 нафарро ташкил медиҳад.

Ҷадвали 1. Шумораи аҳолӣ ва хонаводаҳои ноҳия аз рӯи ҷамоатҳои деҳот дар соли 2010

Номи ҷамоатҳо	Шумораи хонаводаҳо	Шумораи аҳолӣ	Мардҳо	Занҳо
Иван-Тоҷик	2035	12381	5999	6382
Лангар	1608	8845	4440	4405

Аҳолии ноҳияро тоҷикон ташкил медиҳанд. Афзоиши табии аҳолии ноҳия дар се соли охир ба назар мерасад

Ҷадвали 2. Афзоиши аҳолӣ дар солҳои 2008-2010

Солҳо	Шумораи умумии аҳолӣ	Афзоиши табии аҳолӣ	Таваллуд	Вафот
2008	20780	337	418	81
2009	21154	512	581	69
2010	21227	394	476	82

Аз рӯи синну сол аҳолии ноҳия то 14 сола - 41%, миёнасол- 54% ва синни нафақа 5 фоизро ташкил медиҳад.

Ҷадвали 3. Таркиби аҳолӣ аз рӯи сину сол дар соли 2010

Нишондиҳандаҳо	ҷамъ	Аз ҷумла занҳо	% занҳо
Наврасони то 14 сола	8750	4195	47,9
Миёнасолон	11500	5962	51,8
Аҳолии синну соли нафақа (63 мардон)/58 (занҳо) ва боло	977	620	63,5
ҷамъ:	21227	10777	50,7

Мутобиқи дурнамо соли 2015 афзоиши аҳолии шаҳру деҳоти ноҳия муттаносибан 9 ва 7 фоизро ташкил медиҳад

Ҷадвали 3. Нишондиҳандаҳои афзоиши аҳолии ноҳия дар солҳои 2011-2015

Нишондиҳандаҳо	2011 ҳисобот	2012 баҳо	дурнамо			2015 нисбати 2011(бо%)
			2013	2014	2015	
Шумораи миёнаи солона аҳолӣ, ҳамагӣ (ҳаз. нафар) аз ҷумла:	21,5	22	22,6	23,2	23,6	109,7
Шаҳр						
Деҳот	21,5	22	22,6	23,2	23,6	109,7

1.5. Тамоюли асосии иҷтимоию иқтисодӣ

Ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ - яке аз минтақаҳои дурдасти ҷумҳурӣ буда, он муддати зиёд ба фаромӯшӣ афтода буд ва баъди соли 1996 имконияти рушд пайдо намуд.

Асоси иқтисодиёти ноҳияро бахши кишоварзӣ ташкил менамояд, ки дар он 84 фоизи шумораи умумии аҳолӣ машғул мебошанд. Мавқеи асосиро дар бахши кишоварзӣ картошкапарварӣ, ғаллапарварӣ, боғдорӣ ва қисман чорводорӣ ташкил менамояд. Шакли хоҷагидори дар бахши кишоварзӣ хоҷагиҳои ҷамоавӣ, деҳқонӣ, инфиродӣ ташкил медиҳанд.

Давоми 10 соли охир дар ноҳия соҳаи картошкапарварӣ, боғдорӣ ва ниҳолпарварӣ рушд кардаанд.

Новобаста аз зиёд гардидани ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ фоиданокии хоҷагидорон бо сабаби хароҷоти зиёд ҳоло на он қадар назаррас мебошад.

Саноат дар ноҳия бахши навташкилёфта ба шумор меравад. Дар ҳудуди ноҳия корхонаҳои саноатии ҶДММ «Қулла», ҶММ «Кони ангишти Ғузн», корхонаи заршуии

«Сӯҳроб» ва корхонаи «Ҳаётбахш» фаъолият доранд. Бо сабаби набудани таҷҳизоту дастгоҳҳои зарурӣ ва воситаҳои молиявӣ ҳиссаи онҳо дар иқтисодиёти ноҳия назаррас нест.

Хизматрасониҳои бахши иҷтимоӣ талаботи ноҳияро қонеъ гардонида наметавонад. Мушкилотҳои асосӣ дар бахши маориф нарасогии муаллимони фаннӣ, синфхонаҳо, маоши ночиз, набудани ҷиҳози таълимӣ, вуҷуд надоштани муассисаҳои томактабӣ ба шумор меравад. Норасогии духтурон, нокифоягии бунгоҳу марказҳои саломатӣ, набудани таҷҳизотҳои озмоишии тиббӣ мушкилиҳои асосии соҳаи тандурустӣ мебошанд.

Аз мушкилиҳои бахши ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ – нокифоя будани музди меҳнат, нафақа ва ҷубронпулиҳо ба аҳолии ниёзманд, набудани сохтори дастгирии маъюбон, зиёдшавии шумораи маъюбон (аз ҷумлаи маъюб таваллудёфта), мавҷуд набудани рақобатпазирӣ дар бозори меҳнат, дастнорас будани воситаҳои ёрирасон барои маъюбон, зиёдшавии шумораи муҳоҷирати берунаро қайд кардан лозим аст.

Бахши инфрасохтори ноҳия дар сатҳи нисбатан ногувор қарор дорад. Дар ҳудуди ноҳия оддитарин иншооту воситаҳои муҳими зист ба хусус меҳмонхона, ошхонаҳо, дорухонаҳо, нуқтаҳои фурӯши маҳсулот ва хизматрасониҳои маишӣ ва техникӣ, нақлиёти ҷамъиятӣ ва партовгоҳҳо вуҷуд надоранд.

Бояд қайд намуд, ки воситаҳои буҷетии ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ ниҳоят маҳдуд буда, барои таъминоти ноҳия нокифоя мебошанд. Барои таъмини буҷети маҳаллӣ ҳар сол аз ҳисоби буҷети ҷумҳуриявӣ ва вилоятӣ субсидияҳо ҷудо карда мешаванд.

Дар ноҳия якчанд ташкилотҳои ҷамъиятию байналмилалӣ ба монанди БРСММ, Агроаксияи Олмон, GTZ, Фонди Оғохон, FAO, ТҶ «Нилуфар», «Мададгорӣ», «Эҳёи Кӯҳистон», Шӯрои рушди ноҳия ва МДҶ-ҳо фаъолият намуда истодаанд.

1.6. Биниши рушди ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ

Ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ – яке аз ноҳияҳои дорои обу ҳавои аз ҷиҳати экологи тоза, табиати диққатҷалбкунанда бо тамоюли рушди устувори бахши кишоварзӣ аст.

Он маркази картошкапарварии ҷумҳурӣ, бо соҳибкории рушдкунанда дар соҳаи туризм, бо сатҳи қобили таваҷҷӯҳи зиндагӣ ва дастраси ба хизмати иҷтимоӣ мебошад.

Биниши мазкур дар асоси *СВОТ*-таҳлили тарафҳои қавӣ, заиф, инконияхҳо ва хатарҳои ноҳия таҳия гардидааст.

СВОТ – таҳлили ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ

	Тарафҳои қавӣ	Тарафҳои заиф
Омилҳои дохилӣ	– Мавҷудияти заминҳои серҳосил; – Табиати зебо ва боду ҳавои тоза; – Мавҷуд будани қувваи корӣ; – Мардуми меҳнаткаши ташаббускор – Мавҷудияти захираҳои бойи табиӣ (ангишт, тилло, мармар, об, гач); – Мавҷуд будани деҳқонҳои пуртаҷриба; – Маҳсулотҳои хуштаъми кишоварзӣ – Мавҷуд будани техникаҳои кишоварзӣ; – Мавҷуд будани бунгоҳи тиббӣ ва мактабҳо; – Мавҷуд будани корхонаи хурди шарбати мева; – Мавҷуд будани гиёҳҳои шифобахш – Рӯзномаи маҳаллӣ; – Фаъолияти меҳнати хонагӣ; – Мавҷудияти ташкилотҳои қарздиҳии хурд.	– Дур будан аз маркази ҷумҳурӣ ва вилоят; – Норасогии кадрҳои баландихтисос; – Набудани роҳҳои мумфарш ва таъмирталаб будани роҳҳо; – Норасогии тухмии хушсифат; – Нокифоя ва фарсуда будани техникаҳои кишоварзӣ; – Суст ривоҷ ёфтани соҳибкорӣ; – Вуҷуд надоштани нақлиёти ҷамъиятӣ; – Дастрас набудани хизматрасониҳои иҷтимоӣ (маориф, тандурустӣ, ҳифзи иҷтимоӣ); – Имкониятҳои маҳдуди буҷети маҳаллӣ; – Набудани ҷойҳои кории зарурӣ ва нокифоягии музди меҳнат; – Даромаднокии пасти хоҷагиҳои кишоварзӣ; – Фоизҳои баланд ва мӯҳлатнокии ками қарздиҳии хурд; – Набудани шабакаи ИНТЕРНЕТ;

		– Фарогирии пасти шабакаҳои телевизионии ҷумҳурӣ; – Норасогии қувваи барқ; – Вуҷуд надоштани системаи дурусти оби нушокӣ ва ташноб; – Вуҷуд надоштани инфрасохтори сайёҳӣ ва меҳмонхонаи замонавӣ.
Омилҳои беруна	**<u>Имкониятҳо</u>**	**<u>Хатарҳо</u>**
	– Таҳия ва татбиқи Барномаи рушди ноҳия; – Бунёди шоҳроҳи Душанбе-Чанак; – Мавҷудияти Барномаи давлатии бунёди муассисаҳои таълимӣ; – Мавҷудияти стратегияи комплексии саломатии аҳолии Ҷ Т барои солҳои 2010-2020; – Мавҷудияти квотаи Президентӣ барои қабул ба макотиби олӣ; – Баландшавии нархи маҳсулоти кишоварзӣ; – Мавҷудияти барномаи рушди туризм дар Ҷумҳурии Тоҷикистон; – Мавҷудияти Барномаи сохтмони НОБ -и калон ва хурд дар дарёи Зарафшон; – Аз ҷониби Ҳукумати ҷумҳурӣ маблағгузорӣ шудани корҳои ҷустуҷӯӣ – иктишофии конҳои металҳои қиматбаҳо.	– Офатҳои табиӣ (сел, тарма, шустани соҳилҳо, ярч, хушксолӣ); – Ҳашароти зараррасон; – Тағйирёбии иқлим; – Баландшавии нарх (сатҳи таваррум); – Баланд гардидани тарифҳои роҳ; – Таъсири манфии бӯҳрони иқтисодӣ; – Зиёдшавии муҳоҷирати меҳнатӣ берун аз марзи ноҳия; – Маҳдудият дар таъминоти барқ.

БОБИ 2. ТАҲЛИЛИ ҲОЛАТ ВА ШАРҲИ САМТҲОИ АСОСИИ РУШД

2.1. Иқтисодиёт

2.1.1. Кишоварзӣ

Аҳамият барои ноҳия. Кишоварзӣ соҳаи асосӣ ва муҳими ноҳия буда, дар он парвариши картошка, ғалладонагиҳо, хуроки чорво, боғдорӣ ва ғайра ба роҳ монда шудааст.

70 фоизи ҳаҷми умумии истеҳсоли маҳсулот ва хизматрасонии ноҳия ба соҳаи кишоварзӣ рост меояд ва 87 фоизи аҳолии қобили меҳнад дар ин бахш машғуланд.

Шакли фаъолияти бахши кишоварзӣ. Дар натиҷаи татбиқи ислоҳоти бахши кишоварзӣ 34 хоҷагиҳои деҳқонии ҷамъиятӣ, 116 хоҷагиҳои деҳқонии инфиродӣ ва 3637 нафар хоҷагиҳои хонаводагӣ ташкил шудаанд.

Яке аз омилҳое, ки ба рушди бахши кишоварзӣ мусоидат менамояд, ин таъминоти техникии он ба шумор меравад, ки дар айни ҳол бинобар фарсудаю корношоям гардидани техникаи кишоварзӣ талаботи соҳаро қонеъ гардонида наметавонад. Айни замон, дар ноҳия 71 трактор (аз он 3 ададаш тасмачархи шудгоркунанда ва 68 ададаш ғилдиракдор), 525 адад нақлиёти автомобилӣ (аз он 57 ададаш корношоям), 104 адад ядакҳои тракторӣ (аз он 25 ададаш корношоям), 3 адад тухмипошак ва 144 адад сипорҳои тракторӣ (аз он 58 адад корношоям) мавҷуд ҳастанд.

Саҳми созмонҳои байналмиллалӣ дар рушди соҳа назаррас аст. Аз ҷумла Агроаксияи Олмон якчанд сол боз дар ноҳия фаъолият мебарад. Бо ташаббуси он Ассосиатсия картошкапарварони ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ таъсис ёфта, дар таъмини деҳқонҳо бо тухмӣ ва нуриҳои минералӣ саҳми арзанда мегузарад.

Истифодабарии заминҳо. Аз майдони умумии заминҳо, ки 94274 га-ро ташкил медиҳад ҳамагӣ 3512 гектари он дар бахши кишоварзӣ истифода мегардад, ки аз он 2881 гектар заминҳои корами обӣ ва 133 гектар заминҳои лалмӣ 498 гектар боғ ва 90762га чарогоҳ мебошанд. Заминҳои корами обӣ асосан барои кишти картошка, сабзавот ва зироатҳои хӯроки чорво истифода бурда мешаванд.

Ҳаҷми умумии заминҳои хоҷагии хонаводаҳо 825 гектарро ташкил менамояд, ки 51,5 фоизи он заминҳои наздиҳавлигӣ ва 50,5 фоизи он заминҳои президентӣ (барои мақсадҳои кишт) ба ҳисоб мераванд.

Диаграммаи №1. Сохтори заминҳои ноҳия дар соли 2010

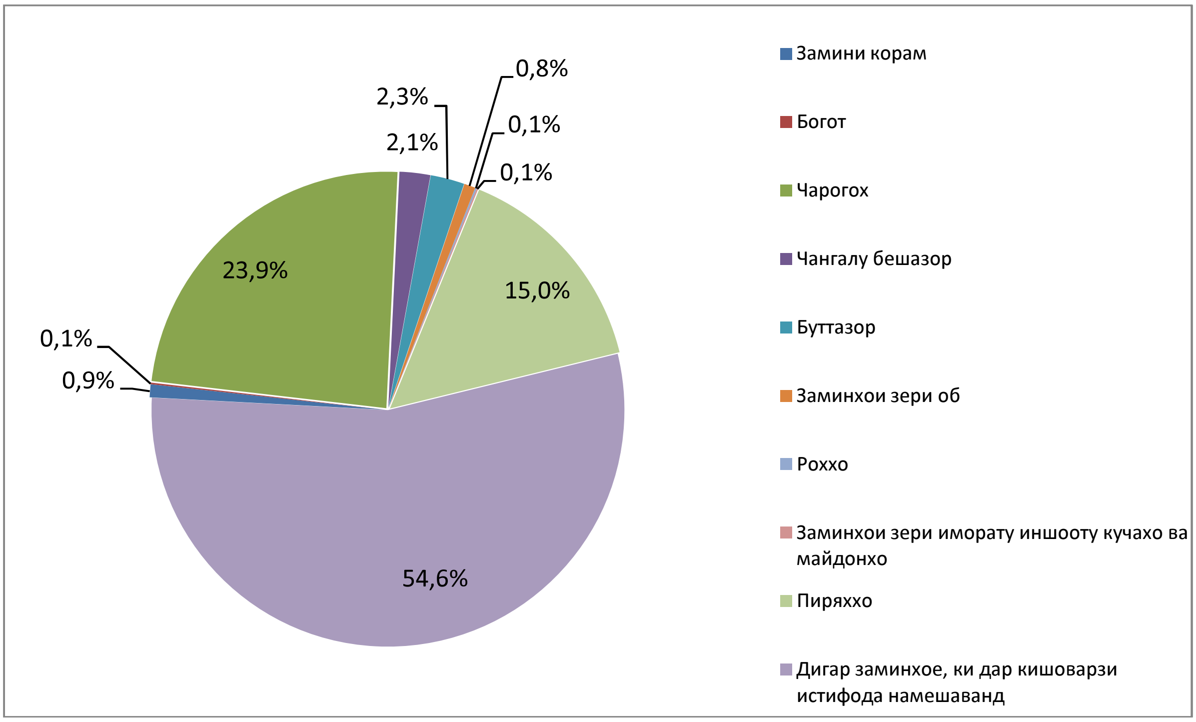

Диаграммаи 2. Истифодабарии заминҳои таъиноти кишоварзӣ дар соли 2010

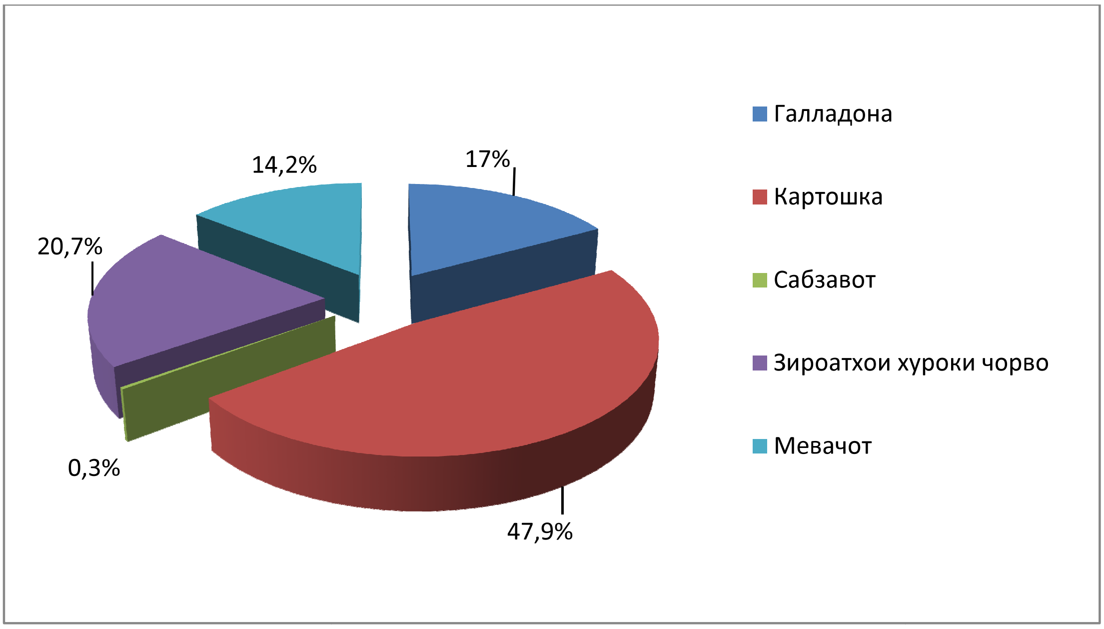

Ҷадвали 4. Майдони заминҳо аз рӯи истифодабарандагон дар соли 2010

№	Намуди замин	Масоҳат (га)
1.	Заминҳои Президентӣ	400
2.	Заминҳои наздиҳавлигӣ	425
3.	Хоҷагиҳои деҳқонӣ	2687
	ҲАМАГӢ:	3512

Дар баробари ин солҳои охир ҳиссаи майдони кишти ғалладона, зироатҳои хуроки чорво кам гардида истодааст, ҳамзамон майдони кишти картошка, меваҷот ва сабзавот зиёд шуда истодаанд. Сабаби асосии кам гардидани майдонҳои кишти ғалладона ва зироатҳои хуроки чорво ин фоидаовар набудани онҳо мебошанд.

Диаграммаи №3. Майдонҳои кишти заминҳо
аз рӯи намудҳои зироат дар солҳои 2008-2010 (га)

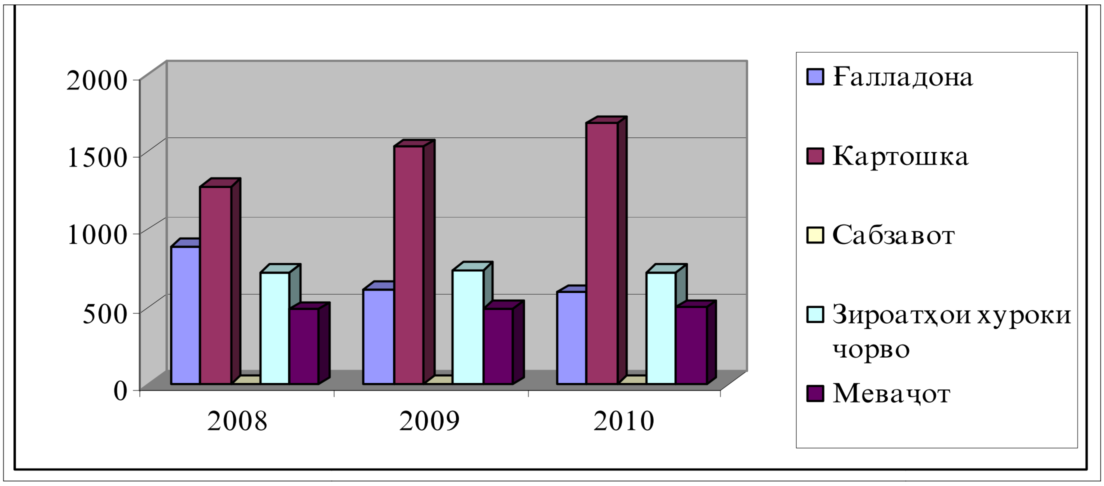

Растанипарварӣ. Ҳаҷми маҳсулоти кишоварзӣ дар соли 2010 - 108,9 млн. сомониро ташкил намудааст, ки 80,7 фоизи онро растанипарварӣ дар бар мегирад. Аз рӯи намудҳои зироатҳои кишоварзӣ картошка ҳиссаи назаррас, яъне зиёда аз 75 фоизро ташкил менамояд.

Диаграммаи №4. Ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти растанипарварӣ дар солҳои 2008-2010 (тонна)

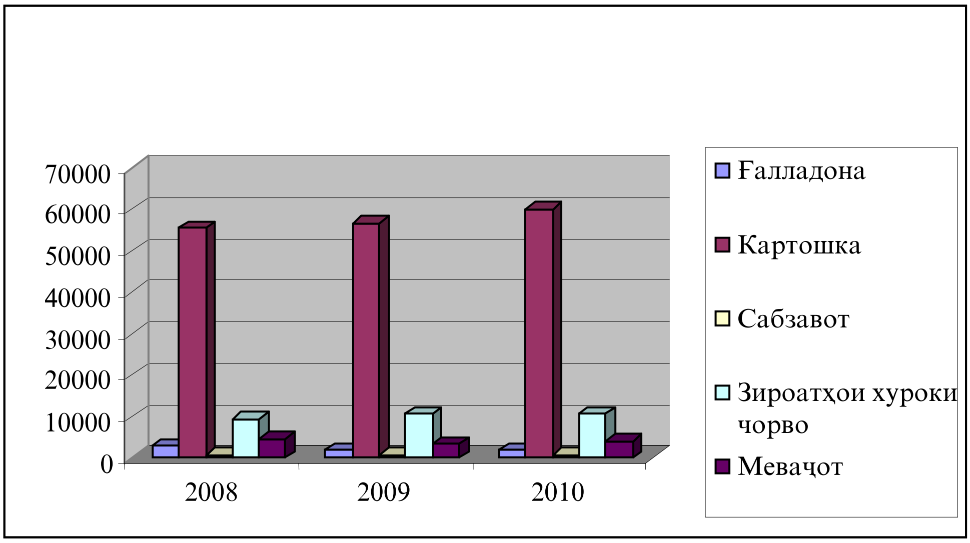

Гарчанде истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ дар солҳои охир зиёд гардида бошад ҳам, аз рӯи баъзе намудҳои зироат ба монанди картошка ва сабзавот ҳосилнокӣ кам гардидааст. Сабаби асосии он норасогии тухмиҳои хушсифат, мавҷуд набудани хоҷагиҳои тухмипарварӣ, гаронии нархи сӯзишвори ва саривақт дастрас нагардидани онҳо барои коркарди замин, норасогӣ ва гаронии нархи нуриҳои минералӣ ва заҳрхимикатҳо ва сари вақт нагузаронидани корҳои агротехникӣ мебошанд.

Диаграммаи №5. Ҳосилнокии зироатҳои асосии кишоварзӣ дар солҳои 2008-2010(с/га)

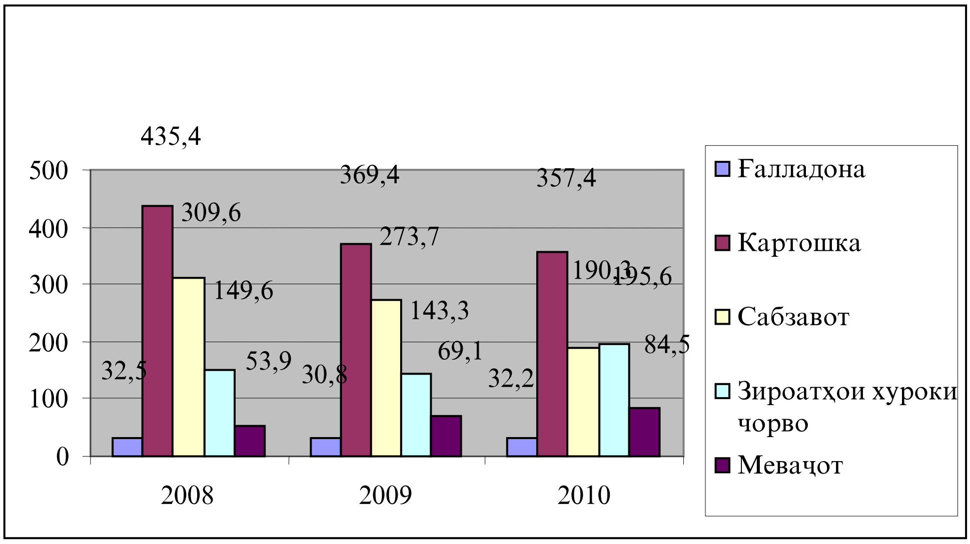

Бояд қайд кард, ки дар беҳтар кардани маданияти деҳқонӣ ва дастрасии тухмиҳои зироатҳои кишоварзӣ, саҳми ташкилотҳои байналхалқи намоён аст, айни замон масъалаи мазкур ба пурраги ҳалли худро наёфтааст ва баҳри такмили он пешниҳод ва амали гардонии барномаҳое заруранд, ки барои беҳтар намудани сифати тухмии картошка ва баланд бардоштани ҳосилнокии он, ташкили хоҷагиҳои алоҳидаи тухмипарарӣ равона шуда бошад.

Обёрии заминҳо. Дар ҳудуди ноҳия айни ҳол 6,0 ҳазор гектар заминҳо умуман обёрӣ карда намешаванд. Дар заминҳои мазкур имконияти бо об таъмин кардан ва ба роҳ мондани кишти зироатҳои кишоварзӣ вуҷуд дорад. Барои ин иншоотҳои обрасониро васеъ

ва зиёд намудан лозим аст. Сохтмони канал ва ҷуйҳо дар худуди ноҳия (деҳаҳои Муждиф, Падаск, Мадрушкат, Эсизи-Поён, Худгифи-Соя, Ғузн, Ҳадишаҳр, Истошон, Самҷон, Виткон) имкон медиҳад, ки зиёда аз 1160га замин обёрӣ карда шавад.

Чорводорӣ. Парвариши чорво дар ноҳия бештар дар хоҷагиҳои хонаводаҳо ба роҳ монда шудааст. Истеҳсоли маҳсулоти ин соҳа дар солҳои охир майли зиёдшавӣ дорад.

Ҷадвали 4. Ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти чорводорӣ дар солҳои 2008-2010

Номгӯи маҳсулот	Воҳиди ченак	Солҳо		
		2008	2009	2010
Гӯшт бо вазни зинда	тонна	1164	1171	1172
Шир	тонна	5350	5361	5363
Тухм	ҳаз. дона	543	547	548
Асал	тонна	4	1	1,8
Пашм	тонна	48	50	52

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки саршумори моли майда дар ҳудуди ноҳия нисбат ба Ҳайвони калони шохдор зиёд мебошад.

Ҷадвали 5. Саршумори чорво дар солҳои 2009-2010

Номгӯй	Соли 2009		Соли 2010	
	хоҷагиҳои деҳқонӣ	хоҷагии хонаводаҳо	хоҷагиҳои деҳқонӣ	хоҷагии хонаводаҳо
Ҳайвони калони шохдор	173	11618	174	11786
аз ҷумла модагов	40	5895	50	5935
Моли майда (бузу гусфанд)	16298	59306	14821	61546
Асп	14	205	14	208
Парранда	-	6625	-	6635
Замбури асла (оила)	40	80	40	140

Рушди соҳаи чорводорӣ ва паррандапарварӣ аз хизматрасонии байторӣ ҷиҳати сари вақт пешгирӣ намудани касалиҳои сирояткунанда, вобастагии калон дорад.

Дар ноҳия Кӯҳистони Мастчоҳ касалиҳои сиёҳрон (эмкар-қарасон), зардкасал (лептоспироз), ҳорӣ (бешенство), вабои сумдарди ҳайвонот, буруселёз (буғумдард) ва дигар касалиҳо дар байни чорвои калон ва моли майда, ҳамзамон вабои мурғҳои хонагӣ (псевдочума) ба мушоҳида мерасад.

Сабабҳои гирифтори чорво ба ин касалиҳо пеш аз ҳама набудани таҷҳизот ва техникаи зарурӣ, нарасидани мутахассисони баландихтисос, баланд будани нархи доруворӣ, мушкил будани дастрасии доруворӣ ва мавҷуд набудани дорухонаи байторӣ мебошад. Дар айни замон, ташкил намудани нуқтаҳои хизматрасонии байторӣ (дар сатҳи ҷамоатҳо) бо назардошти меъёрҳои маъмулӣ мувофиқи мақсад мебошад.

Албатта, нокифоя будани маблағгузорӣ ба соҳаи мазкур имконият намедиҳад, ки мушкилоти бамиёномада вобаста ба пешгирии касалиҳои сирояткунанда дар байни чорвои ҷамъиятӣ ва шахсӣ, хушзоткунонии насли чорво, ташвиқу тарғиби таҷрибаҳои пешқадам ва дар амал татбиқ намудани дастовардҳои илми байторӣ чораҳои саривақтӣ андешида шавад.

Бо вуҷуди сол то сол зиёд шудани саршумори чорвои калон ва майда, забҳи он ҳанӯз ягон коргоҳи коркарди пӯст, пашм ва узвҳои дохилии чорво мавҷуд нест, ки ин боиси афзудани партов ва паҳн шудани бемориҳои сироятӣ мегардад. Ташкили чунин коргоҳ барои ноҳияҳои Кӯҳистони Мастчоҳ ва Айнӣ барои беҳдошти сатҳи рӯзгори аҳолӣ тавассути коркарди маҳсулоти чорво мусоидат менамояд.

Дурнамо. Мутобиқи нишондиҳандаҳои дурнамо сатҳи рушди истеҳсолоти кишоварзӣ дар соли 2015 бояд 112,8 фоизро нисбати соли 2011 (105,3 млн сомонӣ) аз ҷумла растанипарварӣ – 110,6% аз ҳисоби интенсификатсияи истеҳсолот (кам кардани майдони кишт ва зиёд намудани ҳосилнокӣ), чорводорӣ - 119,7% аз ҳисоби афзоиши кишти зироати хӯроки чорво ва саршумор ташкил диҳад.

Ҷадвали 6. Нишондодҳои дурнамои ҳосилнокии зироатҳои асосии кишоварзӣ ва маҳсулотноки чорво дар солҳои 2011 -2015

Нишондодҳо	с.2011 ҳисобот	с.201 баҳо	дурнамо			
			с.2013	с. 2014	с.2015	2015нисбати 2011(%)
Ҳосилнокии зироатҳо						
Ғалла – с/га	32,7	42,3	46,2	47,2	50	152,9
Аз ҷумла гандум – с\га	31,8	32,5	34,3	37,5	40	125,7
Картошка- с\га	345	347	348	350	355	102,3
Сабзавот - с/га	342	435	450	475	480	140,3
Мева -с\га	87,3	87,6	88	93,8	94	107,6
Истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ						
Ғалла – 8\т	1,6	2,2	2,4	2,5	2,7	161,6
Аз ҷумла гандум –х/т	0,99	1,0	1,1	1,2	1,3	131,3
Картошка –х/т	69	70,1	70,6	71,4	73	105,6
Сабзавот – х/т	0,86	0,87	0,90	0,95	1,0	116,3
Мева – х\т	4,3	4,5	4,7	5,2	5,4	125,6
Саршумори чорвои маҳсулдеҳ ва паранда						
Чорвои калони шохдор х\сар	12,3	12,5	12,7	13	13,2	107,3
Аз саршумори умумӣ модагов – х/сар	6,0	6,1	6,3	6,4	6,5	107,3
Гӯсфанд ва буз – х\ сар	76,5	77	78	79	80	104,5

Соли 2015 нисбати соли 2011 афзоиши ҳосилнокии зироатҳои асосии кишоварзӣ, аз ҷумла картошка – 2,8, гандум – 52,9, мева 7,6% пешбинӣ шудааст.

Ҷадвали 7. Дурнамои истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ дар солҳои 2011-2015 (млн. сомонӣ)

Нишондиҳандаҳо	2011 ҳисобот	2012 баҳо	дурнамо			2015 нисбати 2011 (%)
			2013	2014	2015	
Истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ	105, 3	109,13	112,04	115,03	118,81	112,8
Аз ҷумла: растанипарварӣ	80,5	83,1	84,8	86,55	89,1	110,6
Чорводорӣ	24,8	26,03	27,24	28,48	29,71	119,7

2.1.2. Саноат

Саноат соҳаи навтаъсиси ноҳия буда, дар соли 2010 ҳаҷми маҷмӯи маҳсулоти саноатии ноҳия 84,6 ҳаз. сомониро ташкил дода аст, ки нисбати соли 2009 - 11,3 фоиз зиёд мебошад. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки дар тӯли се соли охир ҳаҷми маҷмӯи маҳсулоти саноати ба 134,3 фоиз афзудааст.

Диаграммаи №6: Афзоиши ҳаҷми маҷмӯи маҳсулоти саноат (ҳаз.сомонӣ)

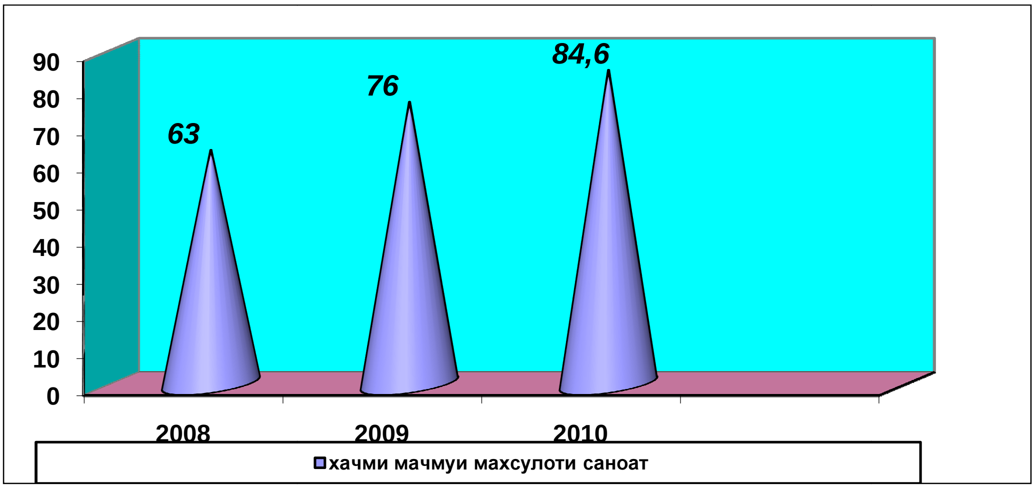

Шумораи кормандони соҳаи саноат дар соли 2010 ба 58 нафар расида, нисбат ба соли 2008 -145 фоиз афзудааст. Мусбӣ анҷом ёфтани натиҷаи корҳои тадқиқотию геологӣ эҳтимолияти зиёд шудани шумораи кормандони 2 корхонаи саноатиро таъмин хоҳад кард.

Ҷадвали №8. Ҳолати корхонаҳои саноатии ноҳия (ба 1.01.11)

№	Номгӯи корхонаҳо саноатӣ	Намуди фаъолият ё маҳсулоти истеҳсол-да	Иқтидори лоиҳавӣ (тонна)	Иқтидори воқеӣ (тонна)	Ҳолати инноватсионӣ	Истеъмолгон
1.	ҶДММ «Қулла»	Истихроҷи тилло	50	корҳои ҷустуҷуию тадқиқотӣ	Хуб аст	Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
2.	Кони ангишти «Ғузн»	Истихроҷи ангиш	60 млн.	700	Хуб нест	Аҳолӣ ва корхонаҳои ноҳия
3.	Корхонаи «Суҳроб»	Истихроҷи тилло	20	корҳои ҷустуҷуию тадқиқотӣ	Хуб аст	Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
4.	Корхонаи «Ҳаётбахш»	Шарбати мева	12000 банкаи шартӣ	10500 банкаи шартӣ	Хуб аст	Аҳолӣ ва корхонаҳои ноҳия

Дар ҳолати пурра бо иқтидорҳои мавҷуда пурра фаъолият намудани корхонаҳои саноатии ноҳия боиси зиёд шудани ҳиссаи саноат дар ҳаҷми маҷмӯи маҳсулоти ноҳия мегардад.

Ҷадвали №9. Истеҳсоли ва фурӯши маҳсулоти асосии саноатӣ дар ноҳия дар солҳои 2008-2010

№ р/т	Нишондиҳандаҳо	Вохиди ченак	2008	2009	2010	2010 нисбати 2008 бо %
1.	Истеҳсоли ангиштсанг	тонна	520	646	651	125,2
2.	Фурӯши ангиштсанг	ҳаз. с	63960	88502	94395	1,5 м
3.	Истеҳсоли шарбат	б/ш	-	-	10500	-
4.	Фурӯши шарбат	ҳаз.с	-	-	47,250	-
5.	ҶДММ «Қулла»	ҳаз.с	400	450	480	120

Маълумот дар бораи корхонаҳо

ҶДММ «Қулла»

Корхонаи муштараки тоҷикию британӣ соли 2006 дар ҳамкорӣ бо ширкати *«САДЛБЕК–Гоулд майнинг корпорейшейн»-и Бритониёи Кабир* барои истихроҷи металҳои қиматбаҳо ташкил шудааст.

Дар коргоҳ 40 нафар кормандаон кор мекунанд. Дар сурати мусбӣ анҷом ёфтани корҳои омӯзиши геологӣ шумораи коргарон ба 800 нафар мерасад. Мушкили дар ин корхона набудани алоқа мебошад, зеро маҳали фаъолияти корхона дар Тагоби Табаспин, дар баландии 4000 метр аз сатҳи бахр ҷойгир аст.

Кони ангишти «Ғузн» ба истеҳсоли ангишт барои таъмин намудани муассисаҳои таълимиву табобатии ноҳия, ташкилотҳои буҷавӣ ва аҳолӣ машғул аст. Мувофиқи маълумоти мутахассисони захираи табии ин кон 60 млн. тоннаро ташкил медиҳад. Бо васеъ намудани иқтидори истеҳсолияш метавонад тамоми мавзеи Кӯҳистони Мастчоҳ ва як қисми ноҳияи Айнӣ ва ноҳияи Ғончиро бо ангишти хушсифат таъмин намояд.

Мушкилоти корхона нарасидани техникаи замонавии коркард ва истеҳсоли ангишт, нарасидани маблағ, дурии роҳи байни корхона ва истеъмолкунандагон мебошад. Муҳаё сохтани техникаи зарурӣ, дарёфти манбаҳои маблағрасон метавонад ба болоравии иқтидори истеҳсолии корхона такони ҷиддие диҳад.

Ғайр аз ин, манбаи боэътимоди захираи ангишт дар тагобаҳои Оббурдон, Сурхкат, Ревад, Табаспин, Яхруд, Пакшиф, Палдорак мавҷуданд, ки бо ба кор андохтани ин манбаҳо дараҷа ва сифати таъмини муассисаҳо ва аҳолиро бо сузишворӣ баланд бардошта, буҷаи ноҳиявӣ низ ғанӣ мегардад.

Корхонаи «Ҳаётбахш» аз соли 2010 ба фаъолият пардохта, сол то сол иқтидорашро афзун менамояд. Фаъолияти коргоҳ мавсимӣ буда, тобистону тирамоҳ маҳсулот қабул мекунад. Корхона ба истеҳсоли нӯшобаҳо ва меваи хушк махсус гардонида шуда аст. Мушкилоти асосии коргоҳ набудани таҷҳизоти газноккунии нӯшобаҳо, барои хунуккунӣ ва нигаҳдории маҳсулот, филтрҳои тозакунӣ ва майдакунии маҳсулот мебошад.

Барои таъмини рушди соҳаи саноати ноҳия омилҳои зерин монеа мешаванд: дурии роҳ аз ноҳия то маркази ҷумҳурӣ, (ба арзиши аслии маҳсулот таъсир мерасонд) норасоии мутахассисон, норасоии менеҷмент ва маркетинги босамар, ҳамкории суст бо сармоягузорон, норасоии таҳияи бизнес - нақшаҳо ҷиҳати ҳалли мушкилоти мавҷуда, маҳдудият дар таъминоти барқ, норасогии маблағ барои афзоиши истеҳсоли маҳсулот.

Дар ноҳия зарурати таъмини рушди корхонаҳое мавҷуд аст, ки бо ашёи хоми маҳаллӣ кор мекунанд. Ҳамчунин барои ташаккули корхонаҳои хурди истеҳсолӣ замина омода бояд кард.

Дурнамо. Мутобиқи нишондиҳандаҳои дурнамои МИХД-и ноҳия афзоиши ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ соли 2015 нисбати соли 2011 бо ба истифода додани иқтидорҳои нави истеҳсолӣ ва татбиқи технологияҳои ҳозиразамони коркарди ашёи маҳаллӣ бояд 39,1 фоизро ташкил диҳад.

Ҷадвали 10. Нишондиҳандаҳои дурнамои афзоиши ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ дар солҳои 2011-2015 (ҳаз. сомонӣ)

Нишондодҳо	2011. ҳисобот	2012 баҳо	дурнамо			
			2013	2014	2015	2015 нисбати 2011(%)
Маҳсулоти саноати (кор ва хизматрасонӣ) бо нархҳои яклухт (ҳамагӣ)	319	441	692	704	895	239,1
Аз ҷумла дар соҳаҳо						
Сӯзишворӣ	86	97	100	104	110	138,7
Хизматрасонӣ, нерӯи барқ	239	270	297	369	486	193
Электроэнергетика		20	21	22	25	125

Афзоиши истеҳсоли намудҳои асосии маҳсулоти саноати соли 2015 нисбати соли 2011 аз ҷумла ангишт- 39,3% маҳсулоти консерва 5 маротиба пешбинӣ шудааст.

Ҷадвали 11. Нишондиҳандаҳои афзоиши ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ аз рӯи намудҳои асосӣ дар солҳои 2011 -2015 (дар шакли натуравӣ)

Нишондодҳо	с. 2011 ҳисобот	с. 2012 баҳо	дурнамо			с.2015 нисбати с. 2011 (%)
			с.2013	с.2014	с.2015	
ҶММ «Кони ангишти Ғузн»	610	750	775	800	850	139,3
ҶММ «Шарбатҳои Ҳаётбахш»	5,0	12,0	154,0	18,0	25,0	5 баробар
Дигар маҳсулоти саноатӣ	-	6,0	6,0	7,0	10,0	10 баробар

2.1.3. Соҳибкории хурду миёна. (СХМ)

Саҳми соҳибкорӣ дар иқтисодиёти ноҳия. Рушди соҳибкории хурду миёна (СХМ) барои иқтисодиёти ноҳия саҳми муҳим дорад. Сол то сол ҳиссаи бахши хусусӣ дар истеҳсоли маҷмӯи маҳсулоти умумии ноҳия меафзояд.

Диаграммаи №7:Ҳаҷми истеҳсоли маҳсулот ва хизматрасони СХМ (млн. сомонӣ)

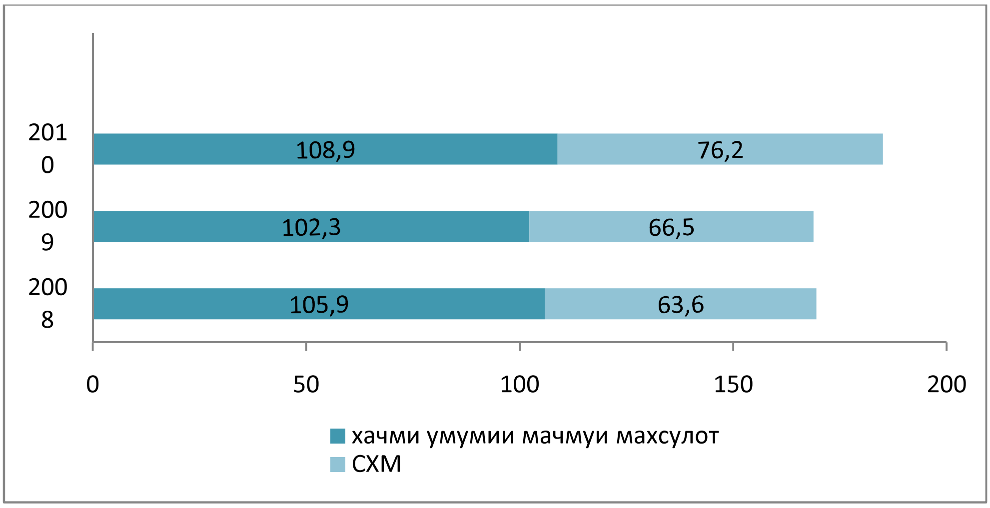

Ҳамаи корхонаҳо дар ноҳия ғайридавлатӣ мебошанд. Ҳиссаи бахши хусусӣ дар соҳаҳои кишоварзӣ, саноат ва хизматрасонӣ назаррас мебошанд. Қисми зиёди аҳолии қобили меҳнати ноҳия дар ин соҳаҳо машғул мебошад.

Диаграммаи №8: Ҳиссаи истеҳсоли маҳсулоти СХМ аз рӯи соҳаҳо(бо%)

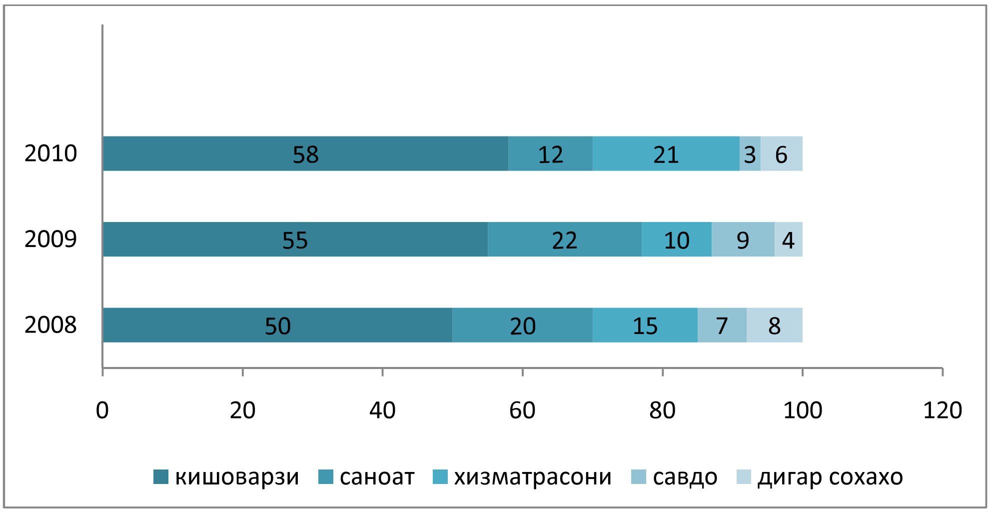

Дар корхонаҳои хусусии ноҳия 7982 нафар (аз онҳо 2928 нафар ё 36,7% занон) машғули коранд. Мутобиқи дурнамо то соли 2015 шумораи кормандони соҳаи СХМ - 20 фоиз меафзояд.

Ҷадвали №12 Нақши СХМ дар таъмини шуғли аҳолӣ аз рӯи соҳаҳо

Соҳаҳо	Шумораи субъектҳои бақайдгирифта		Шуғл	
	Шахси ҳуқуқӣ	Шахси воқеӣ	Шумораи ҷои корӣ	Ҳисса аз шумораи умумии шуғл
Кишоварзӣ	34	120	7090\2926	88,8
Нақлиёт	2	20	20	0,3
Савдо		11	11	0,1
Хизматрасонӣ	1	1	1	-
Сохтмон	5	-	7	0,08
Маблағгузорӣ	2	-	13	0,2
Ҳамагӣ:	44	92	7142/2928	89,4
Ҳамагӣ шуғл	4000	3982	7982/2928	

Бахши хизматрасонӣ аз нуқтаҳои фурӯши молҳои ниёзи мардуми иборат аст. СХМ дар ғани гардонидани буҷет нақши муҳим дорад.

Диаграммаи №9 Даромад ба буҷети аз ҳисоби СХМ

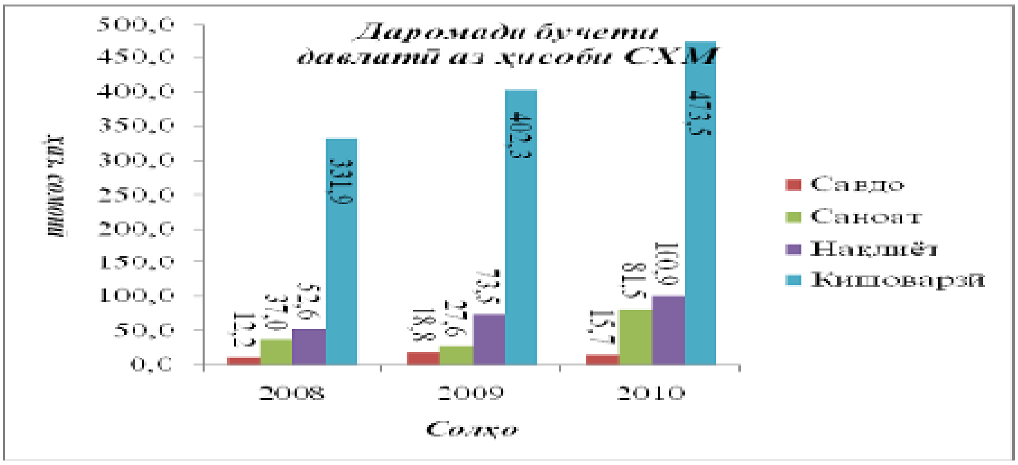

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ҳарчанд ҳаҷми истеҳсоли маҳсулот ва хизматрасонӣ аз ҷониби соҳибкорон афзудааст бошад ҳам, вале шумораи онҳое, ки соҳиби патент ҳастанд, кам мешавад.

Масалан, агар соли 2009 - 105 соҳибкор ба қайд гирифта шуда бошад, соли 2010, ҳамагӣ 92 нафар ба қайд гирифта шудааст.

Сабаби асосии ин раванд дар масофаи дур дар ноҳияи Айнӣ (80-90км) воқеъ будани бахши бақайдгирии «Равзанаи ягона» аст, ки вақту хароҷоти иловагиро мехоҳад.

Ноҳия барои рушди сайёҳии экологӣ, кӯҳӣ ва этникӣ имкониятҳои васеъ дорад. Дар васеъ намудани доираи сайёҳӣ, хизматрасонии шоиста ба сайёҳон, ташкили инфрасохтори муносиб, соҳибкорон метавонанд саҳм гузоранд. (меҳмонхонаҳо, нуқтаҳои савдо, ҳаммом барои сайёҳон, армуғонҳо, маводи тарғиботи – рекламавӣ ва ғ.)

Ҷадвали №13. Дурнамои рушди СХМ

Нишондиҳандаҳо	2011 ҳисобот	2012 баҳо	Дурнамо			
			2013	2014	2015	2015 нисбати 2011(%)
Шумораи коргоҳҳои дорои то 15 ҷои кор (ғайр аз хоҷагиҳои деҳқонӣ)	2	2	2	2	2	100
Шумораи коргоҳҳои дорои 50 ҷои кор (ғайр аз х\деҳқонӣ)	2	2	2	2	2	100
Шумораи соҳибкорони инфиродӣ	108	117	120	125	130	120,3
Аз ҷумла						
Фаъолият бо шаҳодатнома	73	80	80	83	85	116,4
Бо патент	35	37	40	42	45	128,5

Мушкилоти СХМ. Сабаби суст инкишоф ёфтани соҳибкории хурду миёна ба мавқеи ҷойгиршавии ҷуғрофии ноҳия вобастагии зич дорад. Яъне дар масофаи дур ҷойгир будани ноҳия аз маркази вилоят ва ҷумҳурӣ, болоравии нархҳои сузишворию равғанҳои молиданӣ, фоизи баланди қарзҳои бонкӣ, маҳдуд будани бозори дохила ва меъёрҳои баланди андоз марбут аст. Инчунин суст будани фаъолияти ассотсиатсияи соҳибкорон, ҳимоя нашудани манфиатҳои ҳуқуқҳои онҳо, маърифати пасти ҳуқуқии онҳо, пулаки шудани шоҳроҳи Душанбе -Чанак ба фаъолияти соҳибкорон халал мерасонад.

Барои таъмини рушди бемайлони соҳибкории хурду миёна дар ноҳия андешидани тадбирҳои зерин мувофиқи мақсад мебошад. Пешниҳоди қарзҳои хурд барои рушди соҳа аз ҳисоби Марказҳои дастгирии ҷамоатҳои ноҳия, ташкили шароити мусоид барои муассисаҳои қарздиҳи хурд дар ноҳия, таъмини соҳибкорон ба қарзҳои имтиёзнок,

ҷалби сармоягузорони потенсиалӣ барои воридсозии технологияи пешқадам, ташаккули системаи пешбурди лоиҳаҳои инвеститсионӣ, муҳити созгори инвеститсионӣ ва ташкили шароит барои таъсиси корхонаҳои муштарак дар ҳудуди ноҳия хизматрасонӣ ба СХМ мебошад.

Бо мақсади дастгирии бахши хусусӣ дар ноҳия аз ҷониби филиалҳои ноҳиявии «Амонатбонк», «Тоҷикпромбонк», «Тоҷиксодиротбонк» ва ташкилоти қарздиҳии хурди «Рушди водии Зарафшон» фаъолият мебаранд. Соли 2010 аз тарафи бонкҳо ба 389 нафар кишоварзон ба маблағи 1552,7 ҳазор сомонӣ қарзҳои кӯтоҳмуддат дода шуд. Илова бар ин, аз тарафи ТҚХ «Рушди водии Зарафшон» дар ин давра 645,5 ҳазор сомони ба 380 нафар қарзи кӯтоҳмуддат дода шудааст.

Ҷадвали 14. Маълумот оид ба қарзгири дар солҳои 2008-2010 (ҳаз.сомонӣ)

Номгӯи ташкилотҳо	солҳо	ҳарзи додашуда	Шумораи қарзгирандагон	аз ҷумла			
				растанипарварӣ	чорводорӣ	соҳибкорӣ	замбурпарварӣ
БДА «Амонатбонк»	2008	794.4	146	758	36.4	-	-
	2009	674.5	236	634.5	30	-	10.0
	2010	730.0	272	698.1	21.9	-	10.0
ҳамаги:	X	2198.9	654	2090.6	88.3	-	20.0
БДА «Амонатбонк»	2008	219.0	53	209.0	-	-	10.0
	2009	229.0	83	219.0	-	-	10.0
	2010	242.0	97	232.0	-	-	10.0
Ҳамаги:	X	690.0	203	660.0	-	-	30.0
ҶСК «Тоҷиксодиротбонк»	2010	555.0	117	455.0	120.0	-	10.0
ҶСК «Тоҷикпромбонк»	2009	196.0	21	106.0	-	-	-
ФКХ «Рушди Зарафшон»	2008	323.5	391	72.5	194.0	57.0	-
	2009	610.1	610	216.0	60.0	335.5	-
	2010	645.5	380	272.0	50.0	323.5	-
Ҳамагӣ:	x	1579.1	1381	729.5	167.0	682.6	-

2.1.4 Стратегия ва вазифаҳо дар бахши иқтисод. Кишоварзӣ (ҳазор сомонӣ)

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (ҳаз. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
Баланд бардоштани фоиданокии бахши кишоварзӣ ва таъмини рушди он	Беҳтар кардани системаи обрасонӣ	***ҲАМАГӢ:***	***23454,5***	***3144,5***	***4860***	***5230***	***5260***	***4960***			
		Сохмони канал ва азхудкунии заминҳои д. Муҷдиф	800	100	200	200	250	50	*Хоҷагии об*	*Муайян нашудааст*	*%-и афзоиши ҳаҷми маҳсулоти кишоварзӣ (10% то соли 2016)*
		Идомаи сохтмони канали ирригатсионии «Худгиф-сой»	2000	260	280	360	500	600	*Хоҷагии об*	*Буҷети вилояти Суғд*	
		Сохтмони канали ирригатсионӣ ва азхудкунии 130га замин дар мавзеъи Фалахмони д. Мадрушкат	1700	150	250	300	500	500	*Хоҷагии об*	*Муайян нашудааст*	*Васеъ намудани заминҳои обӣ(1500 га то соли 2016)*
		Сохтмони канали ирригатсионӣ дар д. Рог	600		300	300			*Хоҷагии об*	*Буҷети вилояти Суғд*	
		Лоиҳаи «Обёрӣ намудани заминҳои деҳаи Худгифи соя» 80га	950	260	300	390			*Хоҷагии об*	*Сармояи хориҷӣ*	*Масофаи каналҳои сохта ва таъмиршуда (15км канали нав ва 20км таъмири каналҳои мавҷуда то соли 2016)*
		Лоиҳаи «Сохтмони ҷӯйи Ревад-Эсизи поён» 70га	1000		200	250	250	300	*Хоҷагии об*	*Сармояи хориҷӣ*	
		Обёрӣ намудани заминҳои дашти Падаск, 117га	1300	100	120	200	380	500	*Хоҷагии об*	*Сармояи хориҷӣ*	
		Обёрӣ намудани заминҳои дашти Хартарошак, 120га	1700	250	300	350	400	400	*Хоҷагии об*	*Сармояи хориҷӣ*	*Васеъ намудани майдони кишти заминҳои кишоварзӣ ба 50% то соли 2016*
		Обёрӣ намудани заминҳои маҳаллаи нави аҳолинишин дар мавзеъи Қаргтуда х/д ба номи И. Оқилов	800	150	200	300	150		*Хоҷагии об*	*Сармояи хориҷӣ*	
		Таъмири хатти оби полезии дашти Вайрогат (х/д инфиродии Х. Сангинов) L4240м	210	50	100	60			*Хоҷагии об*	*Буҷети давлатӣ*	*Шумораи сехҳои коркард (5адад то соли 2016)*
		Обёрӣ намудани заминҳои х/д ба номи Б.Ғафуров 140га	1220	200	250	250	300	220	*Хоҷагии об*	*Буҷети давлатӣ*	*Афзоиши ҳаҷми истеҳсолу коркарди маҳсулоти кишоварзӣ (20% то соли 2016)*
		Обёрӣ намудани заминҳои д. Самҷон, 70га	600	100	100	150	150	100	*Хоҷагии об*	*Муайян нест*	
		Лоиҳаи «Сохтмони ҷӯйи Боло»-и деҳаи Истошон	400	200	200				*Хоҷагии об*	*Муайян нест*	*То ба 60% таъминоти хоҷагиҳои кишоварзӣ бо техникаи кишоварзӣ (дар соли 2016)*
		Сохтмони хатти оби полезии канали «Ашшак» барои 400га	1600	300	300	300	350	350	*Хоҷагии об*	*Муайян нест*	
		Сохтмони канали Ғувинд-Андарвашт	700	100	100	100	200	200	*Хоҷагии об*	*Муайян нест*	

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (ҳаз. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
	Истифодаи босамари имкониятҳои истеҳсолоти кишоварзӣ	Бунёди боғҳои нави дарахтони мевадиҳанда тули солҳои 2009-2011	500	100	100	100	100	100	Хоҷагии об	Муайян нест	
		Бунёди гармхонаҳо дар майдони 15000 метри мураббаъ	600	100	110	120	130	140	Идораи кишоварзӣ	Муайян нест	
		Бунёди нуқтаҳои коркарди маҳсулоти соҳаи растанипарварӣ	2000		500	500	500	500		Соҳибкорон	
		Бунёди нуқтаҳои коркарди маҳсулоти соҳаи чорводорӣ	2000		400	450	550	600	Идора кишоварзӣ	Соҳибкорон	
		Бунёди фермаҳои паррандапарварӣ дар ноҳия	200	50	50	50	50			Соҳибкорон	
		Бунёди хоҷагиҳои моҳипарварӣ дар ноҳия	400	100	100	100	100			Соҳибкорон	
	Беҳтар намудани да-страсии деҳқонон ба техникаи кишоварзӣ	Аз худ намудани заминҳои хоҷагиҳои деҳқонии инфиродии ноҳия, 500га	2000	400	400	400	400	400	Идора кишоварзӣ	Соҳибкорон	
		Аз худ намудани заминҳои х/д «Меҳроҷ» дар деҳаи Сабаг 7,5га	80	80	-	-	-	-		Соҳибкорон	
		Тараққӣ додан ва баланд бар-доштани базаи моддӣ-техникии АККМ д. Ревомутк	94,5	94,5	-	-	-	-	Юнусов Ю	БРСММ	

Соҳибкории хурду миёна (СХМ)

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (ҳаз. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
Дастгирии рушди соҳибкории хурду миёна		**ҲАМАГӢ**	**2580**	**230**	**430**	**520**	**630**	**770**			
	Таъсис ва дастгирии соҳибкории хурду миёна	Сохтмони магозаҳо ва нуқтаҳои савдо дар ноҳия	1800	150	280	370	450	550	Соҳибкорон	Сармоягузорӣ	Афзоиши саҳми СХМ дар ҳаҷми умумии истеҳсолот(то 75% дар соли 2016) 150 адад зиёд шудани субъектҳои СХМ то соли 2016 Ташкили ҷойҳои нави корӣ (75 ҷой то соли 2016) Зиёд шудани нуқтаҳои хизматрасони (17 нуқта то соли 2016) Зиёд шудани ташкилотҳои сайёҳӣ кормандони соҳа (5 ташкилот то соли 2016) Зиёд шудани шумораи сайёҳон ва воридот ба буҷет (2 баробар то соли 2016) Шумораи иншооти тармимшуда аз ҳисоби бахши СХМ то соли 2016
		Сохтмони нуқтаҳои хизматрасонии маишӣ	780	80	150	150	180	220	Соҳибкорон	Сармоягузорӣ	
		Сохтмони ошхона дар шаҳраки Меҳрон	200	100	100				Робарияти ноҳия	Сармоягузорӣ	
		Истифодаи имкониятҳо барои рушди сайёҳи экологӣ, этникӣ, оби ва г	100	20	20	20	20	20	Соҳибкорон	Буҷети ноҳия	
	Рушди сайёҳии экологӣ	Ташкили хатсайри сайёҳии Оббурдон – Мазор	200	100		100			Соҳибкорон	Сармоягузорӣ	
		Зиёд намудани муассисаҳои сайёҳӣ	10	2	2	2	2	2	Соҳибкорон	Буҷети ноҳия	
		Ташкили инфрасохтори мусоиди барои рушди экосайёҳӣ (меҳмонхона, нуқтаҳои савдо ва г)	200	40	40	40	40	40	Соҳибкорон	Сармоягузорӣ	
		Омода намудани маводи таргиботӣ (видео филм, буклет, роҳнамо, албом ва г)	10	2	2	2	2	2	Соҳибкорон	Буҷети ноҳия	
		Такомули фаъолияти сайёҳии экологи дар бозори байналмиллалии сайёҳӣ	15	3	3	3	3	3	Соҳибкорон	Сармоягузорӣ	
		Омода намудани роҳбаладон ва дигар муттахасисони соҳа	15	3	3	3	3	3	Соҳибкорон	Сармоягузорӣ	
		Таҳияи хатсайрҳои сайёҳӣ	5	1	1	1	1	1	Соҳибкорон	Сармоягузорӣ	
		Обод намудани ҳудуди мавзеъҳои таърихӣ-фарҳангӣ, этнико-экологии ноҳия (ГАҲВОРАИ заррин Ҳоҷи Абӯмӯсо, Аллами Олимиён, Ҳазрати Довуд, Ҳоҷи Иброҳим, Биби Аёз, Хоҷа Муҳаммадӣ Гулшан)	100	20	20	20	20	20	Шӯъбаи сохтмони асосӣ	Буҷети ноҳия	

Саноат (ҳаз сомонӣ)

Ҳадаф	*Вазифа*	*Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо*	*Арзиши умумӣ (ҳаз. сомонӣ)*	*Солҳо*					*Масъул*	*Сарчашмаҳои маблаггузорӣ*	*Натиҷаҳои пешбинишаванда*
				2011	*2012*	*2013*	*2014*	*2015*			
		ҲАМАГӢ:	***1920***	***330***	***420***	***530***	***440***	***200***			
Мусоидат ба рушди имкониятҳои саноатии ноҳия	*Таҷҳизонии корхонаҳои амалкунанда*	*Бо техника ва таҷҳизот таъмин намудани ҶДММ "Кони ангишти Ғузн"*	*170*	*170*					*Шӯъбаи саноати МИҲД*	*Буҷети вилоят*	*Бо ангишт таъмин намудани муассисаҳои тибу маориф (50% соли 2016)* *Афзоиши ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ (20% - соли 20216)* *Афзоиши истеҳсоли ангишт (2 ҳаз.т то с 2016)* *Шумораи сехҳо (5 сех-соли 2016)* *Шумораи ҷои нави корӣ (100 ҷой- ссли 2016)*
		Бо таҷҳизот таъмин намудани сехи коркарди меваи "Хаётбахш" дар д.Ҳадишаҳр	*1200*		*300*	*400*	*300*	*200*	*Умаров У*	*БРСММ*	
	Таъсиси иқтидорҳои нави истеҳсолӣ аз ҳисоби ашёи хоми маҳаллӣ	*Ба роҳ мондани коркарди металлҳои ранга дар д. Лангар*	*50*	*50*					*Шӯъбаи саноати МИҲД*	*Сармоягузори хориҷа*	
		Ташкил намудани сехи коркарди пашм ва пуст дар х/д ба номи Б.Ғафуров	*200*	*50*	*50*	*50*	*50*		*Шӯъбаи саноати МИҲД*	*Муайян нест*	
		Сохтмони корхонаи коркарди пашм ва пусти чорво дар д. Мадрушкат	*300*	*60*	*70*	*80*	*90*		*Шӯъбаи саноати МИҲД*	*Муайян нест*	

2.2. Соҳаҳои иҷтимоӣ

2.2.1. Тандурустӣ

Саломатии аҳолӣ, вазифаи муҳими соҳаи иҷтимоӣ ба ҳисоб рафта, масъалаҳои вазъи солимии аҳолӣ, дастрасӣ ва пешниҳоди хизматрасонии босифати тиббӣ ба аҳолӣ табақаи осебпазири он, аз ҷумла занҳо ва кӯдаконро дар бар мегирад.

Саломатии модару кӯдак. Мувофиқи маълумоти расмӣ ба ҳолати 1.01.2011 шумораи занҳои қобили таваллуд дар ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ 5580 нафарро ташкил медиҳанд, ки 52,0 фоизи шумораи умумии занҳои ноҳияро ташкил медиҳанд.

Ҷадвали 15 Таваллуд дар муассисаҳои тиббӣ ва хона, сатҳи фавти модар

Нишондиҳандаҳо	2008	2009	2010
Шумораи умумии таваллуд	573	582	638
Таваллуд дар муассисаҳои тиббӣ	249	256	256
бо фоиз	43,4	43,9	40,1
Таваллуд дар хона	324	326	382
бо фоиз	56,5	56,0	59,8
Фавти модар (шумора/ шумора ба 100 ҳаз. з/т)	-	-	-
Занҳои қобили таваллуд (15 то 49 сола)	4722	4773	5580

Омори расмии солҳои охир нишон медиҳад, ки дар се соли охир фавти модар ба қайд гирифта нашудааст. Нисбати солҳои пештара иттилоотнокии занҳо барои истифодабарии маводҳои контрасептивӣ беҳтар гардидааст. Ҳамаи муассисаҳои тиббии ноҳия бо маводҳои контрасептивӣ таъмин мебошанд.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки таваллуди модар дар хонаҳо нисбат ба беморхонаҳо зиёдтар аст, ки сабаби асосии он аз норасогии мутахассисони соҳа, дар масофаи дур ҷойгир будани таваллудхонаҳо ва шароити душвори муроҷиат ба муассисаҳои тиббӣ иборат мебошад.

Ҷадвали 16. Камхунӣ ва норасоии йод дар организми занҳое, ки аз ҳомилагӣ баромадаанд

Нишониҳандаҳо	2008	2009	2010
Шумораи занҳои таваллудкарда	584	593	670
Камхунии алоқаманд бо норасоии оҳан	76	81	95
бо фоиз	16,5	13,9	14,8
Ҳолатҳои норасоии йод	21	24	29
бо фоиз	3,6	4,1	4,5

Бояд қайд кард, ки сабаби асосии пайдо шудани касалиҳои камхунӣ ва норасоии йод дар байни занҳои қобили таваллуд ин аз шароити номусоиди табиии ноҳия ва дар сатҳи паст қарор доштани ташхиси касалиҳои занона мебошад.Таҳлил нишон медиҳад, ки бинобар набудани озмоишгоҳ ва мутахассисони озмоишӣ, занҳои гирифтори бемории камхунӣ аз ташхиси пурра гузаронида намешаванд. Мушкилоти дигар алоқаманд бо солимии модар аз ҳисоби нарасидани йод, бинобар сабаби кам истеъмол намудани ғизоҳое, ки дар таркибашон йод зиёд аст, сатҳи пасти иттилоотнокии занон оид ба пешгирии касалӣ ва умуман дар ноҳия набудани мутахассиси соҳа мебошад.

Ҷадвали 17. Нишондиҳандаҳои таваллуд, фавти кӯдакони навзод ва модарон

Нишондиҳандаҳо	2008	2009	2010
Шумораи таваллуд	573	582	638
аз чумла, дар муассисаҳои тиббӣ	249	256	256
дар хонаҳо	324	326	382
Фавти кӯдакони то 5 сола ба 1000 з/т (шумораи ҳодисаҳо)	6	12	9
Ба 1000 зинда таваллудшудагон	2,5	4,9	1,8
Фавти навзодони то 1 сола ба 1000 з/т (шумораи ҳодисаҳо)	4	11	7
Ба 1000 зинда таваллудшудагон	10,4	18,9	10,9
Фавти модарон (ба 1000 нафар)	-	-	-

Сабаби асосии фавти кӯдакон ин бемориҳои шадиди роҳҳои нафас ва дарунравӣ мебошанд. Фавти кӯдакон дар хона зиёдтар ба қайд гирифта шудааст, ки сабаби он дар вақташ муроҷиат накардан ба муассисаҳои тиббӣ мебошад.

Дар байни наврасони то 14 сола асосан бемориҳои шадиди роҳҳои нафас ва дарунравӣ бисёртар ба мушоҳида мерасад.

Ҷадвали18. Сатҳи паҳншавии беморихо дар байни кӯдакон

Сол	2008	2009	2010
Шумораи кӯдакони то 14 сола	8631	8653	8750
Беморихои шадиди роҳи нафас (БШРН)	1312	1341	1347
Аз рӯи промил	152,0	154,9	153,9
Бемории дарунрав	426	432	448
Аз рӯи промил	49,3	49,9	51,2
Шумораи кӯдакони то 5 сола	2359	2433	2851
БШРН	651	634	679
Аз рӯи промил	275,9	260,5	235,7
Бемории дарунрав	259	247	273
Аз рӯи промил	109,7	101,5	95,7
Шумораи кӯдакони то 1 сола	573	582	638
Гипотрофия	47	38	54
Аз рӯи промил	82,0	65,2	84,6
Камхунӣ	21	27	32
Аз рӯи промил	36,6	46,3	50,1

Сабаби пайдо шудани беморихо асосан риоя накардани фосила байни таваллуд, ғизодиҳии нодуруст, камбизоатӣ ва сатҳи пасти иттилоотнокии занон оид ба масъалаҳои синамаконӣ ва ғизодиҳии иловагӣ ва дер муроҷиат кардан ба муассисаҳои тиббӣ алоқаманд мебошад.

Ба сабаби норасоии мутахассисон қайди беморихо дар ҳамаи муассисаҳои тиббӣ сари вақт гузаронида намешавад. Дар баъзе муассисаҳои тиббӣ духтурон, аз ҷумла педиатрҳо, гинекологҳо ва терапевтҳо намерасанд.

Бо дастгирӣ ва кӯмаки бевоситаи Хазинаи Кӯдакони СММ (ЮНИСЕФ) солҳои охир бақайдгирии кӯдакони гирифтори гипотрофия (лоғарӣ аз камғизоӣ) дуруст ба роҳ монда шудааст.

Бемориҳои сироятӣ ва дигар касалиҳо. Тӯли се соли охир афзоиши бемориҳои сироятӣ, аз ҳисоби гелминтоз ба мушоҳида мерасад.

Ҷадвали 19. Ҷараёни бемориҳои сироятӣ (бо промилл)

Нишондиҳандаҳо	2008	2009	2010
Шумораи бақайдгирифташудаи бемории сил	5	8	6
ба 100 ҳазор аҳолӣ	24,2	37,7	27,8
Гелминтоз	32	41	53
ба 100 ҳазор аҳолӣ	155,2	193,3	243,3
Ҷамъи аҳолӣ	20636	21210	21783

Дар ноҳия бинобар набудани озмоишгоҳ ва мутахассисон ин намуди беморихо сари вақт ва пурра муайян карда намешаванд. Бемории гелминтоз танҳо дар асоси нишонаҳои клиникии он муайян ва ба қайд гирифта мешаванд.

Дар давоми солҳои 2008-2010 бемориҳои ВМНО/БНММ дар ноҳия умуман ба қайд гирифта нашудааст. Аз соли 2010 барои муайян намудани ин беморӣ ба воситаи тест шахси масъул вобаста карда шудааст ва ашхоси муайянро аз озмоиш мегузаронад.

Аз соли 2008 барномаи DOTS-и (Барномаи мубориза бар зидди бемории сил) Фонди «Глобалӣ» дар ноҳия фаъолият дорад. Вазифаи ин барнома ташкили озмоишгоҳ ва омӯзиши мутахассисон аст. Дар заминаи ин барнома сари вақт муайян намудани бемории сил ва табобати он ба роҳ монда шудааст. Барои ташхис ва муолиҷаи ин беморӣ дар асоси барнома доруворӣ ва маводҳои озмоишӣ таъмин карда мешаванд.

Инфрасохтори соҳаи тандурустӣ. Муассисаҳои тиббӣ асосан аз буҷети маҳаллӣ маблағгузорӣ мешаванд. Бо вуҷуди зиёд шудани маблағгузории буҷетӣ ба соҳаи тандурустӣ, дар ноҳияи Кӯҳистони Масчоҳ мушкилоти ҳалнашудаи инфрасохторӣ, алоқаманд бо таъмири асосии муассисаҳои Кумаки аввалаи тиббию санитарӣ (КАТС) ва хадамоти бистарӣ мавҷуданд.

Дар ноҳия муассисаҳои тиббии зерин аз ҷумла, беморхонаи маркази ноҳия дорои 100 кати табобатӣ, 1 адад маркази саломатии ноҳиявӣ, 6 адад марказҳои саломатии деҳот, 12 адад хонаҳои саломатӣ, 1 адад дорухона ва маркази назорати давлатии санитарӣ-эпидемиологӣ ба аҳолӣ хизмат мерасонанд.

Ҷадвали 20. Сатҳи маълумотнокии кормандони КАТС

ЛПУ	Шумораи кормандон	Маълумоти миёнаи махсус	Маълумоти олӣ
Муассисаҳои КАТС	60	54	6
Бо (%) ифодашуда	100,0	90,0	10,0

Дар доираи барномаи давлатии тибби оилавӣ 10 нафар духтурон ва 22 нафар кормандони миёнаи тибби оилавӣ дар маркази клиникавии тибби ба омӯзиш фаро гирифта шуданд.

Мушкилоти асосии соҳа дар сифати паст ва дар ҳолати ногувор қарор доштани инфрасохтори тиббӣ нисбатан дур ҷойгир шудани муассисаҳои тиббии ноҳия мебошад.

Ҷадвали 21. Дурнамои рушди соҳаи тандурустӣ

Нишондиҳандаҳо	2011 ҳисобот	2012 баҳо	Дурнамо			
			2013	2014	2015	2015нисбати 2011(%)
Шумораи катҳои тиббӣ	100	100	100	96	96	96
Иқтидори муассисаҳои амбулаторӣ-дармонгоҳӣ (ҳаз. қабул дар баст)	0,80	0,80	0,80	0,9	1,0	125
Шумораи муассисаҳои тиббӣ	9	9	9	9	9	100
Хонаҳои саломатӣ (адад)	12	13	13	14	15	125
Кормандони тиб (нафар)	77	79	81	85	88	114,2
Аз ҷумла духтурон	12	12	13	15	16	133,9
Коркунони миёнаи тиб	65	67	68	70	72	110,7
Бо катҳои тиббӣ (кат) бо духтурон	11,8	11,8	11,6	11,5	11,4	96,6
Бо духтурон	5,6	5,4	5,7	6,4	6,8	121,4
Бо коркунони миёнаи тиббӣ	30,2	30,4	30,1	30,2	30,5	101
Бо муассисаҳои амбулаторӣ-дармонгоҳӣ	38	40	41,2	42	42,5	101

2.2.2. Маориф

Сатҳи таҳсилот. Дар ноҳия танҳо 0,7 фоизи аҳолӣ бе маълумоти миёна, ки аз онҳо 33 нафар. (41%) занҳо мебошанд.

Ҷадвали 22. Сатҳи маълумотноки ноҳия ба ҳолати 1.01с.2011 (нафар)

Сатҳи маълумотнокӣ	Соли 2011	
	Ҳамагӣ	аз ҷумла занон
Олӣ	409	37
Миёнаи махсус	576	85
Миёна	3655	1074
Миёнаи нопурра	6806	2736
Ибтидоӣ	466	196
Бемаълумот	80	33
Ҳамагӣ:	11692	4161

Маълумоти мактабӣ. Дар ҳудуди ноҳия 29 мактаби таҳсилоти ҳамагона, аз он 16 мактаби миёнаи пурра ва 13 мактаби таҳсилоти умумии нопурра (то синфи 9), инчунин 1 мактаб-интернат барои кудакони бепарастор амал мекунад. Шумораи умумии талабагон дар соли таҳсили 2009-2010-ум 10927, нафарро аз ҷумла 4006 нафар духтарон ё 36,7 фоиз мебошанд. Таълим дар мактабҳо асосан бо забони тоҷикӣ гузаронида мешавад.

Ҷадвали 23. Шумораи умумии талабагон дар муассисаҳои таҳсилоти умумии ноҳия

Соли хониш	2007-2008				2008-2009				2009-2010			
Синфҳо	Ҳамагӣ	писарон	духтарон	% духтарон	Ҳамагӣ	писарон	духтарон	% духтарон	Ҳамагӣ	писарон	духтарон	% духтарон
Синфҳои I-VI	2364	1218	1146	48,5	2400	1225	1175	48,9	2324	1196	1128	48,5
Синфҳои V-IX	2759	1451	1308	47,4	2761	1442	1319	47,8	2803	1434	1369	48,8
Синфҳои X- XI	400	275	125	31,2	457	347	110	24,1	474	378	96	20,2
Ҳамаги кӯдакони синни мактабӣ	616	339	277	45,0	679	341	338	50,0	524	260	264	50,4
Ҳамагӣ:	6132	3283	2856	46,6	6297	3355	2942	46,7	6125	3268	2857	46,4

Дар ҳамаи мактабҳои ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ хонандагон дар 2 баст таҳсил менамоянд. Гарчанде шумораи хонандагон дар синфҳои 10-11 афзуда бошад ҳам аз ҳисоби духтарон камшавӣ ба назар мерасад (дар соли хониши солҳои 2009-2010 - 20,2 фоизи шумораи умумии хонандагон), ки нисбати соли гузашта 16,2% кам мебошад. Сабаби асосии камшавии теъдоди духтарон дар синфҳои болоӣ ин аз деҳаҳо дур ҷойгир шудани мактабҳои таҳсилоти миёнаи пурра ва афзалиятнок нашумоˆридани таҳсили духтарон дар оилаҳои камбизоат аст.

Дар давоми соли 2010 ҳамагӣ 18 нафар хонандагони муассисаҳои таҳсилоти ҳамагонии ноҳия дар озмунҳои сатҳи вилоятӣ ва ҷумҳуриявӣ иштирок намуда, сазовори ҷойҳои намоён гардиданд (3 нафар хонанда, аз он 1 нафараш духтар ҷои аввалро сазовор гаштанд).

Ғайр аз ин, дар ноҳия 1 нафар хонандаи қобилияташ маҳдуд ба таълими хонагӣ фаро гирифта шудааст. Дар ноҳия 1 мактаб - интернат, мавҷуд аст, ки 80 нафар кӯдакони бепарастор ва аз оилаҳои камбизоат таҳсил мекунанд.

Дар муассисаҳои таълимии ноҳия 474 нафар муаллимон аз ҷумла 68 нафар занон (14,3%) кор мекунанд.

Ҷадвали 24. Шумораи умумии муаллимон дар ноҳия дар солҳои 2007-2010 (нафар)

Соли хониш	2007 – 2008	2008 – 2009	2010 – 2011
Шумораи умумӣ	452	469	474
аз ҷумла занон	62	65	68
Бо маълумоти олӣ	178	182	203
аз ҷумла занон	9	10	20
Бо маълумоти олии нопурра	23	31	52
аз ҷумла занон	1	2	2
Бо маълумоти миёнаи махсус	182	190	164

аз ҷумла занон	32	33	32
Бо маълумоти умумии миёна	69	66	55
аз ҷумла занон	20	20	14
Норасоии кадрҳо (ҷои холии кор)	38	24	21

Муассисаҳои таълимии ноҳия ба муаллимони фанҳои кимиё, биология, алгебра, физика, таърих, забонҳои хориҷӣ, информатика ниёз доранд. Набудани шароити иҷтимоӣ, бахусус дар деҳот, боиси аз кор рафтани омӯзгорони ботаҷриба гардидааст. Аз ҷумла, тули солҳои 2008-2010 аз муассисаҳои таълимии ноҳия қариб 15 нафар муаллимони ботаҷриба ба дигар корҳои муздаш баланд ва ба муҳоҷирати меҳнатӣ рафтанд.

Тибқи ислоҳоти системаи соҳаи маориф ҳамаи мактабҳои ноҳия аз 1 январи соли 2010 инҷониб ба системаи маблағгузории сарикасӣ (меъёрӣ) гузаштанд.

Дар асоси барномаи компютерикунонии мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ ба ҳолати 1.01.11 дар тавозуни муассисаҳои таълимии ноҳия 178 компютер ва 22 принтер, мавҷуд аст, ки ба 27 нафар хонанда 1 адад рост меояд. Илова бар ин, аз шумораи умумии компютерҳои мавҷуда 60 адад корношоям мебошад. Танҳо 6 мактаби ноҳия ба шабакаи ҷаҳонии ИНТЕРНЕТ пайваст карда шудааст.

Дар ҳамаи муассисаҳои таълимии ноҳия норасоии китобҳои фаннӣ ба назар мерасад. Инчунин дар мактабҳо таҷҳизоти синфхонаҳо кӯҳнаву фарсуда гаштаанд. Яке аз мушкилоти бахши маориф набудани муассисаҳои томактаби мебошад. Ҳолати мактабҳои мавҷуда ва ҷиҳозонидани онҳо ба талаботҳои замона ҷавобгӯ нест. Дар натиҷаи истифодаи дарозмуддат ва нагузаронидани таъмири асосӣ бинои аксар мактабҳо дар ҳолати садамавӣ қарор доранд.

Ҷадвали 25. Норасогии таҷҳизотҳои мактабӣ
дар ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ ба ҳолати 01.01.с.2011

Таҷҳизоти мактабӣ	Мизу курсӣ барои синфҳои 1-4	Мизу курсӣ барои синфҳои 5-9	Мизу курсӣ барои синфҳои 10-11	Мизу курсӣ барои омӯзгорон	Тахтаи синфӣ	Мизу курсӣ барои компютер	Ҷевон
Шумора	130 маҷмӯ	560 маҷмӯ	130 маҷмӯ	58 маҷмӯ	116 адад	130 адад	85 адад

Аз рӯи маълумоти расмии соли 2010 бо мақсади фарогирии бештари хонандагон ба таҳсил аз ҳисоби буҷети маҳаллӣ дар ноҳия ба 832 нафар хонандагони мактабҳои ҳамагонӣ, аз ҷумла 57 нафар аз оилаҳои бепарастор, 34 нафар аз оилаҳои волидайнашон маъюб, 136 нафар аз оилаҳои бо як волидайн, 7 нафар аз оилаҳои саробонашон бекор, 190 нафар аз оилаҳои камбизоат ва 408 нафар аз оилаҳои серфарзанд (аз 5 фарзанд зиёд) бо маблағи умумии 33,3 ҳазор сомонӣ кӯмакпулӣ аз ҳисоби буҷети пардохт карда шудааст.

Дурнамо. Мутобиқи дурнамо шумораи аҳолии ноҳия то соли 2015 нисбати соли 2011 - 2,1 ҳазор нафар афзоиш меёбад. Дар доираи БРН то соли 2015 ташкили 1510 ҷой дар мактабҳо пешбинӣ карда шудааст.

Ҷадвали 26. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди соҳаи маорифи ноҳия
дар солҳои 2011-2015

Нишондиҳандаҳо	2011 ҳисобот	2012 баҳо	дурнамо			2015 нисбати 2011(%)
			2013	2014	2015	
Шумораи кӯдакон дар муассисаҳои томактабӣ		0,03	0,05	0,07	0,08	266,6
Шумораи кӯдакони синни мактабӣ	3,1	3,2	3,5	3,6	3,7	119,4
Шумораи кӯдакони синни мактабӣ	6,4	6,4	6,6	6,7	6,8	106,3
Ҷой дар муассисаҳои томактабӣ		0,08	0,08	0,08	0,08	100

Шумораи хонандагон нафар	5,7	5,8	5,9	6,0	6,2	108,8
Мактабҳои аз он дар рӯзона	5,7	5,8	5,9	6,0	6,2	108,8
Шумораи хонандагон дар басти аввал	3,5	4	4,3	4,5	4,6	131,4
Шумораи омӯзгорон (ҳ. нафар)	0,5	0,51	0,52	0,53	0,54	108
Муассисаҳои таълимӣ ба 1000 хонанда (ҷой)	3,8	4	4,2	4,6	4,8	126,3

2.2.3. Ҳифзи иҷтимоӣ

Таъминоти нафақа, шуғли аҳолӣ, муҳоҷират, расонидани кӯмаки суроғавӣ ба табақаҳои осебпазир ва камбизот самтҳои асосии бахши ҳифзи иҷтимоӣ мебошанд.

Бекорӣ. Дури аз маркази ҷумҳурӣ ва вилоят, рушд наёфтани соҳаҳои саноат ва СХМ заминаҳои сатҳи баланди бекорӣ дар ноҳия мебошанд. Омори расмӣ воқеиятро инъикос намекунад, зеро танҳо қисми ками бекорон дар Агентии ҳифзи иҷтимоӣ ва шуғли аҳолӣ ба қайд гирифта шудаанд. Сатҳи воқеии бекорӣ хеле баланд аст.

Ҷадвали 27. Нишондиҳандаҳои асосии сатҳи бекорӣ дар солҳои 2008-2010

Нишондиҳандаҳо	Солҳо		
	2008	2009	2010
Аҳолии қобили меҳнат	8000	8100	8240
Бекорони расман бақайд гирифташуда	259	245	258
Сатҳи бекорӣ (фоиз)	3,2	3,0	3,1

Аксари бекорон ба корҳои мавсимӣ ва хоҷагӣ машғул мебошанд. Аҳолии аз ҷиҳати иқтисодӣ фаъоли ноҳия дар соли 2010-ум 8860 нафарро ташкил менамояд.

Барои таъсиси ҷойҳои нави корӣ дар соли 2010 бо ташаббуси Агентии ҳифзи иҷтимоӣ ва шуғли аҳолӣ аз тарафи ташкилоту муассисаҳои амалкунанда 396 ҷойи корӣ, аз ҷумла 170 ҷойи кории муваққатӣ ва 226 ҷойи кории доимӣ ташкил карда шуд.

Ҷадвали 28. Нишондиҳандаҳои дурнамои захираҳои меҳнатӣ дар солҳои 2011-2015

Нишондиҳандаҳо	2011 ҳисобот	2012 баҳо	дурнамо			
			2013	2014	2015	2015 нисбати 2011(%)
Захираҳои меҳнатӣ	9044	92,47	9492	9738	10031	111
Шумораи машғул дар иқтисодиёт	9044	92,47	9492	9738	10031	111
Саноат	28	38	42	48	63	131,3
Кишоварзӣ	6350	6450	6595	6706	6894	102,5
Сохтмон	32	34	38	58	68	117,2
Нақлиёт ва алоқа	33	35	39	53	64	120,7
Савдо, хӯроки умумии таъминоти моддӣ техникӣ	31	33	36	60	90	150
Дигар соҳаҳо	65	67	70	75	80	106,6
Соҳаҳои ғайриистеҳсолӣ	7620	7795	7973	8162	8406	103
Аз шумораи машғулбудагон:						
Корхонаҳо, муасссисаҳои давлатӣ	40	48	50	67	83	123,8
Бахши ҷамоавӣ	63,50	6450	6595	6726	6894	102,5
Дар корхонаҳо ва муассисаҳои бо шакли омехтаи моликият	1098	1157	1177	1197	1236	103,2
Дар бахши хусусӣ (бо хоҷагиҳои ёрирасони шахсӣ)	132	140	151	172	193	112,2
Муҳоҷирати меҳнатӣ	1424	1452	1519	1576	1625	103,1
Шахсони машғулнабуда	203	224	246	270	300	147,7
Муҳоҷирони меҳнатӣ, ки ба хориҷи мамлакат рафтаанд	203	224	246	270	300	147,7

Ҷадвали 29. Дурнамои ташкили ҷойҳои нави корӣ дар солҳои 2011-2015

Нишондодҳо	2011 ҳисобот	2012 баҳо	Дурнамо			
			2013	2014	2015	2015 нисбати 2011(%)
Ташкили ҷойҳои нави корӣ (ҳамагӣ)	423	425	427	430	450	106,3
Аз ҷумла аз ҳисоби						
-сохтмонҳои нав	50	52	53	55	60	120
-азнавсозӣ ва васеъ намудани корхонаҳои мавчуда						
Корҳои хусусӣ	74	1255	126	130	140	189,2

Музди меҳнат. Музди миёнаи меҳнат се соли охир 3 баробар афзудааст, (2007 - 22,8 сомонӣ буд).

Ҷадвали 30. Музди миёнаи меҳнат дар соҳаҳо

Соҳаҳо	2008	2009	2010	2010 нисбати 2009 бо %
Ташкилотҳои буҷетӣ	224	232	236	105,2
Кишоварзӣ	71,2	71,4	71,6	100,3
Саноат	414	311	75,1	75,1
Тандурустӣ	145	174		120,0
Маориф	237	279		117,7

Ба сабаби кам будани музди кор аҳолии қобили меҳнати ноҳия ба муҳоҷирати меҳнатӣ меравaнд.

Муҳоҷирати меҳнатӣ. Маълумотҳои расмӣ нишон медиҳад, ки шумораи муҳоҷирати меҳнатӣ сол то сол кам гардида истодааст.

Ҷадвали 31. Муҳоҷирати меҳнатӣ дар солҳои 2009-2010 (нафар)

Солҳо	2008	2009	2010
Аҳолии қобили меҳнат	8000	8100	8240
Шумораи муҳоҷирати меҳнатӣ	236	203	189
Муҳоҷирати меҳнатӣ нисбати аҳолии қобили меҳнат (бо %)	2,9	2,5	2,3

Агар аз рӯи маълумотҳои ғайрирасмӣ ин теъдод зиёд мебошад. Муҳоҷират сарчашмаи асосии даромад барои оилаҳои ноҳия ба ҳисоб меравад. Баробари он мушкилоти зеринро ба миён овардааст: кам шудани аҳолии қобили меҳнат, аз кор рафтани мутахассисони баландихтисос, аз тарбия дур мондани кӯдакон ва вайроншавии оилаҳо.

Муҳоҷирати дохилӣ. Мутобиқи маълумотҳои расмӣ дар соли 2009 шумораи муҳоҷирони ихтиёрӣ ба ноҳияи Хуросони вилояти Хатлон 89 нафар ва дар соли 2010 тибқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 октябри соли 2009 №530 “Дар бораи муҳоҷирати дохилии аҳолии қобили меҳнат аз ноҳияҳои камзамин ва сераҳолии минтақаҳои кӯҳистон ба водиҳои дорои заминҳои бекорхобидаи ҷумҳурӣ дар солҳои 2010-2012” 142 нафар ба минтақаҳои дорои заминҳои бекорхобида муҳоҷир шаванд.

Табақаи осебпазири аҳолӣ. Ба табақаи осебпазир нафақагирон, маъюбон ва кӯдакони ятим шомиланд.

Ҷадвали 32. Шумораи нафақахурон дар солҳои 2008-2010

Табақаи осебпазир	Солҳо		
	2008	2009	2010
Нафақагирон	1356	1409	1516
Маъюбон	235	286	306
Кӯдакони маъюб	88	89	91
Бе саробонмонда	838	841	846

Соли 2010 шумораи нафақахӯрон дар ноҳия 1516 нафарро ташкил намуд (106 нафар ва ё 11,7% нисбати соли 2008 зиёд аст). Аз шумораи умумии нафақахӯрон 2,4% (ё 35 нафар) ба кор машғул мебошанд. Ба ҳисоби миёна ҳаҷми нафақапулӣ 90,7 сомониро ташкил медиҳад, ки нисбати соли 2008-28,6% зиёд аст.

Диаграммаи № 10. Шумораи нафақахурон дар солҳои 2008-2010 (нафар)

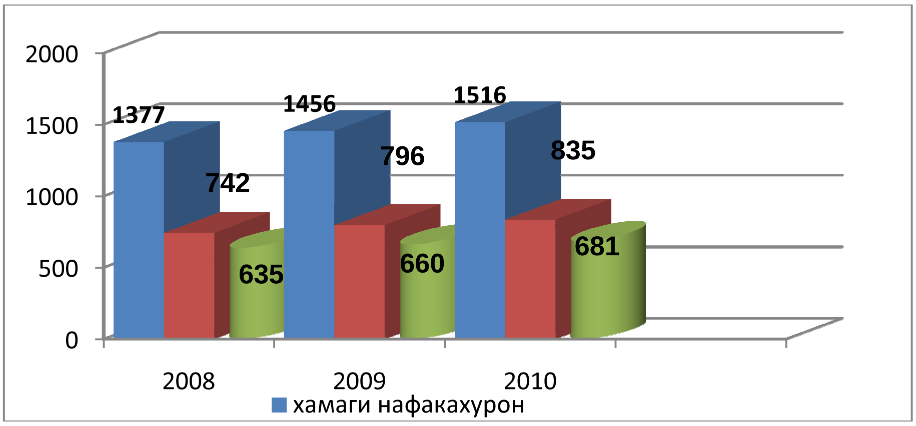

Мушкилию норасогии дар бахши мазкур аз набудани бинои маъмурии шӯъбаи ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва шӯъбаи бойгонӣ, вуҷуд надоштани автомашинаи хизматӣ ва таҷҳизотҳои компютерӣ дар шӯъба, нокифоя будани музди меҳнат, нафақа ва ҷубронпулиҳо ба аҳолии ниёзманд, мавҷуд набудани хонаи нигоҳдошт ва хизматрасони маъюбон ва дастнорас будани воситаҳои ёрирасон барои маъюбон иборат мебошад.

2.2.4. Фарҳанг ва варзиш

Инфрасохтори фарҳангӣ - фарогатӣ. Дар ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ якчанд мамнӯъгоҳи таърихиву - бостоншиносӣ, 10 китобхона (5 - тоаш дар хонаҳои шахсӣ ҷойгиранд), 2 меҳмонхона, фаъолият мекунанд ва онҳо берун аз маркази ноҳия дар деҳаҳои дурдаст ҷойгир шуда, тарзи хизамтрасониашон ба талабот ҷавогӯй нест.

Хонаи маданияти ноҳия дар шаҳраки Меҳрон аз ҳисоби маблағҳои марказонидашуда ҳоло сохта шуда истодааст. Клубҳои дар деҳаҳо ҷойгиршуда ба таъмир ниёз доранд. Нарасидани асбобҳои мусиқи, барқӣ, баландгӯякҳо, мизу курси ва автоклуби сайёр мушкилоти асосии онҳо мебошанд.

Дар китобхонаҳои ноҳия 18 нафар фаъолият мекунанд, ки аз он 5 нафар занҳо (27%) ва шумораи хонандагони доимии китобхонаҳо 1210 нафарро ташкил медиҳад. Бинои китобхонаҳо таъмирталаб буда, бо мизу курсиҳо, рафҳои китобмонӣ, компютер ва адабиёти тозанашр ниёз доранд.

Варзиш. Дар ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ 13 майдончаи варзишӣ ва 2 толори варзишӣ вуҷуд дорад. Ҳамасола чорабиниҳои варзишӣ аз рӯи намудҳои футбол, волейбол, шоҳмот, гуштинги миллӣ, дзюдо, самбо, спартакиада оид ба атлетикаи сабук гузаронида мешаванд.

Дар ноҳия мактаби варзишии бачагону наврасон бо фарогирии 156 нафар ба намудҳои гуногуни варзиш фаъолият мекунад.

Иншоотҳои варзишии ноҳия ба таъмиру азнавсозӣ, таҷҳизоти варзиши ниёз дорад.

Ҷадвали 33. Нишондоди дурнамои рушди соҳаи фарҳанг дар солҳои 2011-2015

Нишондиҳандаҳо	2011 ҳисобот	2012 баҳо	Дурнамо			2015 нисба-ти 2011(%)
			2013	2014	2015	
Шумораи муассисаҳои фарҳанг	13	12	13	14	15	100
Клубҳо	3	2	3	3	3	100
Китобхонаҳо	10	10	10	11	12	120
Шумораи кормандон	34	34	34	35	38	111,7

2.2.5. Стратегия ва вазифаҳо дар бахши иҷтимоӣ. Тандурустӣ (ҳазор сомони)

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (ҳаз. сомонӣ)	Солҳо 2011	2012	2013	2014	2015	Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
		ҲАМАГӢ:	**4065**	**1230**	**1180**	**720**	**430**	**505**			
Баланд бардоштани сатҳи хизматрасониҳои тиббӣ	*Таъмини имконияти аҳолӣ бо кормандони тиб*	*Тайёр намудани духтурон ва ҳамшираҳо оид ба тибби оилавӣ, 26 нафар*	40	20	20				*Шӯъбаи тандурустӣ*	*Кӯмаки молиявӣ*	*Коэфитсенти фавти модару кӯдак 10%-2016 %-и таваллуд дар хона бо иштироки корманди тиббӣ (98%-2016) Кам кардани амрози сироятӣ (5%-2016) % таъминоти муассисаҳои тиббӣ бо кадрҳо (75%-2016) Шумораи духтурони оилавии омодакарда (12 нафар то 2016)*
		Сохтмони бинои ХНДСЭ (хадамоти назорати давлатии санитарию-эпидемиологӣ)	400		100	100	100	100	*Шӯъбаи сохтмон*	*Кӯмаки молиявӣ*	
		Сохтмони "Бунгоҳи тиббии муҳофизиатии саломатӣ ва ёрии аввалии тиббӣ, воқеъ дар ҷамоати Иван-Тоҷик"	1500	900	600				*Шӯъбаи сохтмон*	*Кӯмаки молиявӣ*	
		Сохтмони бинои хонаи саломатии д. Худгифи боло	230			230			*Шӯъбаи сохтмон*	*Буҷети ҷумҳуривӣ*	
		Сохтмони бинои хонаи саломатии д. Палдорак	230		230				*Шӯъбаи сохтмон*	*Номуайян*	
	Васеъ ва беҳтар намудани инфрасохтори тиббӣ	*Сохтмони бинои хонаи саломатии д. Арнохун*	230					230	*Шӯъбаи сохтмон*	*Номуайян*	
		Сохтмони бинои хонаи саломатии д.Ланглиф	230				230		*Шӯъбаи сохтмон*	*Номуайян*	
		Сохтмони бинои хонаи саломатии д. Муҷдиф	230			230			*Шӯъбаи сохтмон*	*Номуайян*	
		Сохтмони бинои хонаи саломатии д.Резгиф	230		230				*Шӯъбаи сохтмон*	*Номуайян*	
		Сохтмони бинои хонаи саломатии д.Ҳадишаҳр	230	230					*Шӯъбаи сохтмон*	*Буҷети ҷумҳуриявӣ*	
		Сохтмони бинои хонаи саломатии д. Табушн	80			80			*Шӯъбаи сохтмон*	*Буҷети маҳаллӣ*	
		Сохтмони бинои таваллудхона д. Мадрушкат.	180			80	100		*Шӯъбаи сохтмон*	*Буҷети ҷумҳуриявӣ*	
		Сохтмони бинои дорухонаи ҷ. Лангар	175					175	*Шӯъбаи тандурустӣ*	*Соҳибкорон*	
		Таъминоти бунгоҳи саломатӣ бо таҷҳизоти тиббӣ, д. Дашти Оббурдон	80	80					*Шӯъбаи сохтмон*	*Кӯмаки KFW ВИС.*	

Маориф (ҳазор сомонӣ)

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (ҳаз. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
		ҲАМАГӢ:	**30570**	**3935**	**5640**	**6585**	**8325**	**6085**			
Баланд бардоштани сатҳи хизматрасониҳои соҳаи маориф	*Беҳдошти инфрасохтории таҳсилоти мактабӣ*	*Сохтмони мактаб-интернат дар ш. Меҳрон (навбати II)*	*800*	*400*	*400*				*Шӯъбаи маориф*	*Буҷети мутамарказ*	*Шумораи ҷойҳои нишаст дар мактабҳо* *%-и фарогирии муассисаҳои маориф (99%-2016)* *Фарогирии кӯдакон ба муас. томактабӣ (10%-2016)* *%-и қабулшудагон ба мактиби олӣ (15%-2016)* *% таъминоти мактабҳо бо китобҳои дарсӣ ва компютер (100%-2016)* *%таъмини мактабҳо бо омӯзгорон (70%-2016)* *% афзоиши иштирок дар маҳфилҳои варзишӣ (200н-2016)* *Сатҳи таъминоти мактабҳо бо инфрасохтори варзишӣ (50%-2016)* *%-и таъминоти мактабҳо бо иншооти варзишӣ (70%- 2016)* *Шумораи иншоотҳои варзишии сохташуда (7-2016)*
		Сохтмони мактаб барои 320 хонанда МТМУ №13, д. Дашти Об-бурдон	*4200*	*50*	*400*	*1200*	*1800*	*750*	*Шӯъбаи маориф*	*Буҷети вилоят*	
		Сохтмони мактаб барои 320 хонанда МТМУ №24, д. Табушн	*4200*	*50*	*400*	*1200*	*1800*	*750*	*Шӯъбаи маориф*	*Буҷети вилоят*	
		Анҷоми сохтмони МТМА №26	*130*		*130*				*Шӯъбаи маориф*		
		Сохтмони мактаб барои 320 хонанда дар д. Эсизи поён	*4200*	*100*	*400*	*1000*	*1000*	*1700*	*Шӯъбаи маориф*	*Буҷети мутамарказ*	
		Идомаи сохтмони бинои МТМА №23 д. Лангар	*410*	*410*					*Шӯъбаи маориф*	*Буҷети ноҳия*	
		Сохтмони мактаб барои 160 хонанда филиали МТМУ №8 д. Ро-гиф	*720*	*300*	*420*				*Шӯъбаи маориф*	*Муайян нест*	
	Бунёди толору майдонҳои варзишӣ	*Коплекси варзишӣ-шиноварӣ МТМУ №1, д. Оббурдон*	*1350*		*100*	*350*	*450*	*450*	*Шӯъбаи маориф*	*Муайян нест*	
		Сохтмони комплекси маданӣ-варзишӣ МТМА №26, д. Пакшиф	*1780*	*50*	*300*	*350*	*500*	*580*	*Шӯъбаи маориф*	*Сармоягузорӣ*	
		Сохтмони варзишгоҳ дар ш. Меҳрон	*1500*	*300*	*300*	*300*	*300*	*300*	*Шӯъбаи маориф*	*Муайян нест*	
		Сохтмони варзишгоҳ МТМУ №6, д. Падрох	*850*		*850*				*Шӯъбаи маориф*	*Муайян нест*	
		Сохтмони зали варзишӣ МТМА №15, д. Падаск	*450*				*450*		*Шӯъбаи маориф*	*Муайян нест*	
		Сохтмони зали варзишӣ МТМУ №12, д. Валигонд	*450*			*450*			*Шӯъбаи маориф*	*Муайян нест*	
		Сохтмони зали варзишӣ МТМА №27, д.Истошон	*450*	*450*					*Шӯъбаи маориф*	*Муайян нест*	
		Сохтмони зали варзишӣ МТМА №31, д, Сабаг	*450*					*450*	*Шӯъбаи маориф*	*Муайян нест*	
		Сохтмони зали варзишӣ МТМУ №10, д. Деҳманора	*450*			*450*			*Шӯъбаи маориф*	*Муайян нест*	
		Сохтмони зали варзишӣ МТМУ №11, д. Оббурдон	*800*	*200*	*300*	*300*			*Шӯъбаи маориф*	*Вазорати маориф*	

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (ҳаз. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
		Сохтмони толори варзишӣ МТМУ №4, д, Рог	450	450					Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
		Сохтмони толори варзишӣ МТМУ №2, д.Пастигав	450				450		Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
		Сохтмони толори варзишӣ МТМУ №14, д. Ҳадишаҳр	450		450				Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
	Беҳдошти инфрасохтори варзиш	Сохтмони синфхона МТМУ №11, д Ғузн	475	475					Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
		Сохтмони синфхона МТМУ №15, д. Падаск	475				475		Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
		Сохтмони синфхона МТМУ №26, д. Пакшиф	475	200	275				Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
		Сохтмони синфхона МТМУ №31, д. Сабаг	475		200	275			Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
		Сохтмони синфхона МТМУ №9, филиали д. Самҷон	475				200	275	Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
		Сохтмони синфхона МТМУ №12, д Валигонд	475	200	275				Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
		Сохтмони синфхона МТМУ №21, Муҷдиф	475			200	275		Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
		Сохтмони синфхона МТМУ №10, д. Деҳманора	475		100	150	225			Муайян нест	
		Сохтмони толори варзишӣ МТМУ №11, д. Ғузн		450				450	Шӯъбаи маориф	Муайян нест	
		Сохтмони комплекси маданӣ-варзишӣ МТМА №8, д.Ревомутк	1780	300	340	360	400	380	Шӯъбаи маориф	Муайян нест	

Ҳифзи иҷтимоӣ ва шуғли аҳолӣ (ҳазор сомонӣ)

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (млн. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
Беҳдошти бахши ҳифзи иҷтимоӣ	Беҳтар намудани сифати хизматрасонӣ нисбати маъюбон	**ҲАМАГӢ:**	**700**	**50**	**200**	**150**	**150**	**150**			
		Сохтмони хонаи бепарасторон барои маъюбон ва шахсони бесаробон	600		150	150	150	150	Шӯъбаи шуғли аҳолӣ	Буҷети давлатӣ	Шумораи хонаи пиронсолон (1адад-2016) %-и таъминот бо аробачаҳо ва дигар ҷиҳози маъюбӣ
		Таъминоти маъюбон бо аробачаҳо ва дигар таҷҳизотҳо	40	20	20				Шӯъбаи шуғли аҳолӣ	Буҷети маҳаллӣ	
		Таъсиси комиссияи ноҳиявии ташхиси дараҷаи бемории маъюбон	60	30	30				Шӯъбаи шуғли аҳолӣ	Буҷети маҳаллӣ	

Фарҳанг (ҳазор сомони)

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (млн. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
Беҳдошти дастраси аҳолӣ ба муассисаҳои фарҳангӣ	Васеъ намудани инфрасохтори муассисаҳои фарҳангӣ- фароғатӣ	**Фарҳанг ва истироҳат ҲАМАГӢ:**	**6662**	**1520**	**1430**	**1622**	**920**	**770**			
		Сохтмони хонаи маданият барои 200 ҷои нишаст дар ҷ. Лангар	2812	1300	700	812			Шӯъбаи фарҳанг	Буҷети мутамарказ	Шумораи иншооти фарҳангии ки таъмир шудаанд (5адад-2016) %-и муассисаҳои фарҳангӣ, ки бо хати обу ташноб таъминанд (85%-2016) Шумораи иншооти варзишии сохташуда (2ад-2016)
		Сохтмон ва таъмири китобхонаҳои ноҳия	300	50	50	70	70	60	Шӯъбаи фарҳанг	Буҷети маҳаллӣ	
		Сохтмони муҷасамаи таърихии Абумӯсои Ашъарӣ дар деҳаи Деҳисор ҷамоати Лангар	2700	100	600	650	750	600	Шӯъбаи фарҳанг	Муайян нест	
		Сохтмони меҳмонхона дар ш. Меҳрон	450	70	80	90	100	110	Шӯъбаи фарҳанг	Соҳибкорон	
Таъмини рушди бахши варзишӣ		**Варзиш - ҳамагӣ**	**2500**	**260**	**560**	**560**	**560**	**560**			
	Беҳдошти инфрасохтори варзиш	Сохтмони майдони варзишӣ барои 2000 ҷои нишаст, д. Виткон	850	50	200	200	200	200	Шӯъбаи варзиш	Муайян нест	
		Сохтмони майдони варзишӣ барои 2000 ҷои нишаст, д Сабаг	850	50	200	200	200	200	Шӯъбаи варзиш	Муайян нест	
		Сохтмони майдончаи варзишии дорои 2000 ҷой лар д. Лангар	800	160	160	160	160	160	Шӯъбаи варзиш	Муайян нест	

2.3. Инфрасохтор

2.3.1. Хоҷагии манзилӣ-комуналӣ

Таъмини оби нӯшокӣ. Ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ аз сарчашмаи оби нушокии хушсифат бой бошад ҳам, мутаассифона ҳамагӣ 8066 нафар аҳолии ноҳия ё 38 фоиз ба он дастрасӣ доранд.

Аҳолии деҳаҳо асосан аз оби худҷории дарёҳо, чашмаҳо ва каналҳо истифода мекунад.

Ҷадвали 34. Таъминот бо оби нӯшокӣ дар ибтидои соли 2011

Ҷамоатҳои деҳот	Аҳолӣ (наф)	Бо оби нӯшокӣ таъмин	Бо %	Бо оби нӯшокӣ таъмин нест	Бо %
Иван – тоҷик	12381	7643	61,7	4738	38,3
Лангар	8845	6656	75,3	2182	24,7

Шаҳраки Меҳрон умуман хати оби нӯшокӣ надорад. Дар шаҳрак муассисаи манзилӣ - комуналӣ мавҷуд аст, ки асосан ба кабудизоркунӣ, тозакунию нигоҳубини ҳудуди он машғул аст.

Дар ҳар як хоҷагии ноҳия ассотсиатсияҳои истифодабарандагони об ташкил шуда бошад ҳам фаъолияташон назаррас нест, зеро онҳо инфрасохтори обрасонӣ ва маблағ надоранд. Корҳои санитарӣ ва безараргардонии обҳои нӯшокӣ ба зиммаи Маркази назорати давлатии санитарию эпидемиологӣ гузошта шудааст, ки бинобар маҳдудияти маблағҳои буҷет корҳои ташхисӣ намегузаронад.

Аксариати манбаи обҳои нӯшокии аҳолии ноҳия иншооти муҳофизати санитарӣ надоранд ва ягон сарбанди хатҳои обгузар посбонӣ карда намешаванд.

Ташноб ва санитария. Дар ҳудуди ноҳия системаи партовҳо, шабакаи канализатсия вуҷуд надорад. Бо зиёд гардидани партовҳои сохти маишӣ, зарурати ташкили партовҷой ба миён омадааст. Ба бунёди хати ташноб, ки хароҷот мехоҳад, низ зарурат ҳаст.

Барқтаъминкунӣ. Сокинони деҳаҳои Арнохун, Сурхкат, Ғуфкат, Даштак, Ғукат, Самҷон, Ярм, Худгифи боло, Роғ, Палдорак, Деҳманора, Дашти миёна, Пакшиф, Ланглиф, Туро, Водиф, Деҳавз, Деҳисор ва Мазор бо қувваи барқ таъмин нестанд. Дар деҳаҳои мазкур хати барқ гузаронида нашудааст. Дар баъзе мавзеъҳо НБО-ҳои хурд сохтаанд.

Ҳамагӣ 65 фоизи аҳоли аз нерӯи барқ истифода бурда метавонад. Шабакаҳои барқии ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ ба шабакаҳои барқи Панҷакент шомил буда, аз соли 1996 фаъолият дорад. Теъдоди кормандони он 18 нафар, аз ин 3 нафарашон кормандони муҳандисӣ-техникӣ мебошанд.

Дар мувозинаи Шабака 9 зеристгоҳи барқии шиддаташ 10 кВ ва 1 зеристгоҳи калон иқтидораш 2500 кВА, аз ҷумла дар ин зеристгоҳи калон 39 зеристгоҳи хурд пайваст шудааст, мавҷуд мебошад. Дарозии умумии хатҳои барқии 20 кВ 105,5км, 10кВ 27,5км ва 0,4 кВ - 24км. мебошад.

Дар фасли зимистон аҳолӣ имкони дорад аз ангишти истеҳсоли худӣ истифода намояд. Фасли зимистон аҳолии ноҳия аз қувваи барқ зиёд истифода мебаранд, ки боиси тез - тез аз кор баромадани трансформаторҳо, хатҳои барқӣ ва шабакаҳои тақсимоти мегардад.

Бисёр хонаводаҳо барои эҳтиёҷи маошӣ аз ҳезум истифода мекунанд, ки ин ба ҷангал зиёни ҷиддӣ ворид мекунад, боиси кам гаштани майдони ҷангал, вайроншавии замин, коҳишӣ гуногунрангии биологӣ мегардад.

Нестшавии ҷангалзор, ҳифзу васеъ намудани ҷангалзор, васеъ намудани ҷангалзор аз мушкилоти ҷиддии экологии ноҳия аст.

Дигар хизматрасониҳои комуналӣ. Ба кабудизоркунӣ, ободонӣ, чароғонкунӣ ва бардоштани партовҳо дар ноҳия ХМК, ки 16 нафар кор мекунанд ва аз буҷети маҳаллӣ таъмин мешавад машғул аст. Он асосан ба шаҳраки Меҳрон хизмат мерасонад. Дар мувозинаи муассиса 1 автомошинаи ГАЗ-53 ва 1 адад мошини хизматии «Нива» мавҷуд аст, ки барои кори босамари он кифоя нест.

2.3.2. Нақлиёт ва коммуникатсия

Роҳи мошингард барои ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ воситаи асосӣ буда, тавассути он рушди робитаҳои дохилию берунии ноҳия амалӣ мегарданд. Дар ноҳия роҳи Меҳрон – Ғончӣ - Хӯҷанд мавҷуд мебошад, ки ба воситаи ағбаи Оббурдон - деҳаи Овучии ноҳияи Ғончӣ масофаро то маркази вилоят қариб 80 километр наздик менамояд. Ағбаи мазкур аз тарафи собиқ Иттиҳодияи гӯсфандпарварӣ соли 1974 кушода шуда, ягон маротиба таъмир нашудааст ва фақат аз моҳи май то октябр кушода мешавад. Роҳи ағбаи Оббурдон - Овучӣ хусусияти стратегӣ низ дорад ва дар ҳолати банд шудани ағбаи Шаҳристон метавонад маркази вилоятро бо пойтахти ҷумҳурӣ пайваст намояд.

Ҳолати ногувори роҳҳо яке аз монеаҳои ҷиддӣ барои рушди минбаъдаи ноҳия маҳсуб мешавад ва ба сатҳи рӯзгори мардум таъсири манфӣ мерасонад.

Байни деҳаҳо ягон хатсайр фаъолият наменамояд ва ҳангоми аз маҳал ба маҳал ва ба маркази ноҳия рафтуомад намудан мушкилоти зиёдеро ба вуҷуд меорад.

Боркашонӣ дар ноҳия пурра аз ҷониби соҳибкорон амалӣ мешавад. Дар соҳаи нақлиёти автомобилии ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ зиёда 20 нафар бо патент фаъолият карда истодааст. Нақлиёти истифодаи умум дар ноҳия фаъолият намекунад ва мусофиркашони аз тариқи мошинҳои шахсӣ талаботи аҳолиро қонеъ намегардонад.

Барои таъмиру нигоҳдории роҳҳо дар ноҳия муассисаи давлатии нигаҳдории роҳҳои автомобилгарди фаъолият дорад. Дар Муассисаи мазкур 26 нафар коргарон ва дар тавозуни он 20 адад техникаи роҳсозӣ ва таҷҳизот мавҷуд аст, ки аз ин 15 ададаш коршоям буда, бинобар сабаби набудани қисмҳои эҳтиётӣ аксар вақт кор намекунанд.

Инчунин, дар мувозинаи муассиса 105 километр роҳҳои истифодаи умум, 250км (бо ағбаи Оббурдон) роҳҳои дохилихоҷагӣ қарор доранд. Умуман роҳҳои ноҳия ба меъёрҳои роҳсозӣ ҷавобгӯ нестанд ва аз соли 1990 то ба имрӯз таъмир нагардидаанд ва то ба ҳол мумфарш карда нашудаанд.

Ҳамаи қитъаҳои роҳҳои ноҳия таъмирталаб ва ба таъмири асосӣ эҳтиёҷ доранд, ки ин ба бехатарии ҳаракати нақлиёт таҳдиди ҷиддӣ мерасонад. Дар аксариати маҳалҳои аҳолинишин ва заминҳои корами обӣ дар роҳ қубурҳои обгузар шинонида нашудааст.

Барои таъмир ва нигоҳдории роҳҳои ноҳия дар соли 2010 аз ҳисоби буҷет 242,5 ҳазор сомонӣ ҷудо карда шудааст ва дар соли 2011 бошад 250,0 ҳазор сомонӣ маблағ пешбинӣ карда шудааст, ки барои дар сатҳи лозими нигоҳ доштани роҳҳои асосии ноҳия нокифоя мебошанд.

Дар ҳудуди ноҳия 18 адад пул ва 121 адад қубурҳои обгузар мавҷуд аст, ки 16 адад пул фаршашон чӯбин (пулҳои Дупула, Хайробод, Самҷон, Палдорак ва ғайра) ва ба азнавсозӣ ниёз доранд.

Ҷадвали 35. Дурнамои рушди соҳаи нақлиёт

Нишондиҳандаҳо	2011 ҳисобот	2012 баҳо	дурнамо			
			2013	2014	201	2015 нисбати 2011 бо %
Ҳаҷми боркашонӣ (ҳаз.т)	108,8	2,50	260	270	300	276
- бо нақлиёти автомобилӣ	108,8	250	260	270	300	275
Гардиши бор (ҳ. т-к)	4000	9200	9500	9700	9900	247,5
- бо нақлиёти автомобилӣ	4000	9200	9500	9700	9900	247,5

Ҷадвали 36. Нишондиҳандаҳои дурнамои хоҷагии роҳ дар солҳои 2011-2015

Нишондод	2011 ҳисобот	2012 баҳо	дурнамо			2015 нисбати 2011(бо %)
			2013	2014	2015	
Масофаи роҳҳои нақлиётӣ	105	105	105	105	105	100
Маҳаллӣ	105	105	105	105	105	100

Алоқа ва фазои иттилоотӣ. Дар ноҳия бахши ҶСК «Тоҷиктелеком» фаъолият дорад, дар он 3 нафар мутахассисон кор мекунанд. Як нуқтаи алоқа дар шаҳраки Меҳрон фаъо-

лият дорад ва айни ҳол фаъолияти он назаррас нест. Фаъолияти корхонаи мазкур бинобар тараққӣ ёфтани алоқаи мобилӣ бениҳоят суст гардидааст. Айни ҳол дар ноҳия ширкатҳои алоқаи мобили «Сомонком-Tcell», «Вавилон-М» ва «МЛТ» фаъолият доранд.

Дар ҳудуди ноҳия 2 барномаи телевизионии ҷумҳуриявӣ ТВТ ва «Сафина» пахш карда мешавад, ки онҳо 80 фоизи деҳаҳоро фарогир аст. Дар ин самт бинобар мавҷуд набудани таҷҳизоти мавҷқабулкунӣ деҳаҳои дурдаст аз тамошои барномаҳо бархурдор нестанд.

Дар ноҳия рӯзномаи «Паёми кӯҳистон» бо теъдоди 500 нусха моҳе 1 маротиба нашр мешавад. Ба сабаби набудани матбаа рӯзнома дар шаҳри Хуҷанд чоп мешавад.

Айни замон хати оптикии шабакаи Интернет то ноҳияи Айнӣ пайваст шудааст. ҶСШК «Тоҷиктелеком» ба нақша гирифтааст, ки хати мазкурро то маркази ноҳия расонад.

2.3.3. Стратегия ва вазифаҳо дар бахши инфрасохтор
Таъминоти об ва хизмати комуналӣ

ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (ҳаз. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблағгузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
Бехтар намудани дастрасии аҳолӣ ба оби нӯшокӣ ва хизматрасонии камуналӣ	Таъминоти аҳолии деҳот бо оби нӯшокӣ	**ҲАМАГӢ:**	**5853**	**1441**	**1449**	**1381**	**801**	**781**			%-и дастрасии аҳолӣ ба оби босифати нӯшокӣ (85%-2016) То соли 2016 ҷорӣ намудани пардохт барои истифодаи оби нӯшокӣ Шумораи муассисаҳои ҷамъиятӣ ва иҷтимоӣ ки ба хати ташноб пайваст карда шудаанд (5 адад-2016) % деҳаҳое, ки ба хизмати ҷамъоварии партовҳои сохти маишӣ дастрасӣ доранд
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар маҳаллаи навбунёди Қаргтуда, х/д ба номи И. Оқилов, 4500 м	78	28	50				КВД ХМК	Муайян нест	
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар деҳаи Резгиф 4050 м	45	45					КВД ХМК	Буҷети ноҳия	
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар деҳаи Худгифи соя 3100 м	45	45			45		КВД ХМК	Буҷети ноҳия	
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар деҳаи Эсизи поён 4500 м	87	87					КВД ХМК	Муайян нест	
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар деҳаи Арнохун 2400 м	35					35	КВД ХМК	БРСММ	
		Васеъ намудани доираи асосиатсияи истиф. Об	10	2	2	2	2	2	КВД ХМК	Муаян нест	
		Баланд бардоштани иқтидори ассотсиатсияҳои истифодабарандагони об	10	2	2	2	2	2	КВД ХМК	Буҷети ноҳия	
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар деҳаи Рогиф 2200 м	40			40			КВД ХМК	Муайян нест	
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар деҳаи Истошан 2700 м	40				40		КВД ХМК	Муайян нест	
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар махаллаи Узвор деҳаи Пастигав 3000 м	40		40				КВД ХМК	Муайян нест	
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар деҳаи Хадишахр 3700 м	45			45			КВД ХМК	Ҷамъияти Хилоли Ахмар	
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар деҳаи Пакшиф 2700 м	35	35					КВД ХМК	Ҷамъияти Хилоли Ахмар	
		Кашидани хати оби нӯшокӣ дар деҳаи Деҳавз 2600 м	40		40				КВД ХМК	Ҷамъияти Хилоли Ахмар	
	Бехтар намудани умури хизмати манзилию коммуналӣ	Барқарорсозии системаи ташноби шаҳраки Меҳрон	800				400	400	КВД ХМК	Муайян нест	
		Сохтмони партовгоҳи марказии шаҳраки Меҳрон	175				75	100	КВД ХМК	Муайян нест	
		Дастрас намудани автомашинаи ГАЗ-53 ваЗИЛ барои ҷамъоварии партов ва автоборбардори VOLVO	1200	240	240	240	240	240	КВД ХМК	Муайян нест	
		Корҳои тарғиботи ҷиҳати ҷамъоварӣ ва безараргардонии партовҳои сохти маишӣ	5	1	1	1	1	1	КВД ХМК	Муайян нест	

Барқтаъминкунӣ (ҳазор сомонӣ)

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (ҳ. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
		ҲАМАГӢ:	**86808**	**15600**	**18902**	**17502**	**16452**	**18352**			Кам кардани лимити истифодаи барқ (25%-2016) Шумораи пойгоҳҳои ёрирасони сохта ва такмилдода, дарозии хатҳои нави барқ Шумора ва иқтидори НОБ-ҳои хурд 3 НОБ-и хурд-2016 То соли 2016-ум 10% кам кардани қарзи аҳолӣ, корхонаю муассисаҳо аз истифодаи барқ
Беҳтар намудани таъминот бо қувваи барқ	Истифодаи бештари имконияти НОБ-и хурд	Сохтмони НОБ-ҳои хурд дар ҳудуди ноҳия	30400	6000	6000	6100	6150	6150	Шӯъбаи саноат	Муайян нест	
		Сохтмони НБО-и «Самҷон» Деҷаи Самҷон	1500			500	1000		Шӯъбаи саноат	Сармояи хориҷӣ	
		Сохтмони НБО-и «Падаск» деҳаи Падаск	7500	3000	4500				Шӯъбаи саноат	Муайян нест	
		Сохтмони НБО-и «Ҷиндон» деҳаи Деҳманора	8000			2000	3000	3000	Шӯъбаи саноат	Муайян нест	
		Сохтмони НБО-и «Валигонд» деҳаи Валигонд	8000	2000	3000	3000			Шӯъбаи саноат	Муайян нест	
		Сохтмони НБО-и «Палдорак-1» деҳаи Палдорак	2640					2640	Шӯъбаи саноат	Сармоягузорон	
	Омодаи лоиҳаи хатҳои интиқоли барқ ва муҷаҳаз гардонидан бо трансформаторҳои баландиддат	Сохтмони НБО-и «Дупула» деҳаи Табушн	11000	1500	2000	2000	2500	3000	Шӯъбаи саноат	Муайян нест	
		Сохтмони НБО-и «Рухшиф-1» деҳаи Лангар	10560	2000	2000	2000	2200	2360	Шӯъбаи саноат	Муайян нест	
		Сохтмони хати барқи баландшиддат барои барқрасонии 13 деҳаи ҷамоати Лангар	3000	500	500	700	800	500	Шӯъбаи саноат	Муайян нест	
		Сохтмони хати барқ барои маҳаллаҳои навбунёд	4000	500	800	1200	800	700	Шӯъбаи саноат	Буҷети ноҳия	
		Шинонидани трансформатори 10/20 6000 квт маҳаллаи Қаргтуда	198	98	100				Шӯъбаи саноат	Муайян нест	
	Баланд бардоштани самаранокии умури барқрасонӣ	Ба кумитаи маҳаллаҳо вогузор намудани танзиими таъмини барқ	5	1	1	1	1	1	Шӯъбаи саноат	Муайян нест	
		Ба роҳ мондани таъруфагузориш барқи НОБ-ҳои хурд бо қарори сохтори худидораи деҳаҳо	-	-	-	-	-		Шӯъбаи саноат	Муайян нест	
		Корҳои таргиботи ҷиҳати истифодаи сарфакоронаи барқ	5	1	1	1	1	1	Шӯъбаи саноат	Буҷети вилоят	

Нақлиёт ва хоҷагии роҳ (ҳазор сомонӣ)

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (ҳаз. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
Беҳтар намудани хизматрасонии нақлиёт ва хоҷагии роҳ		ҲАМАГӢ:	10975	925	1920	2580	2350	3200			
	Бунёди роҳҳои нав барои беҳтар гардидани рафту омади нақлиётӣ	Сохтмони купрук аз болои дарёи Зарафшон дар мавзеъи Дупула	380	200	180				МДНР	Сармояи хориҷӣ	Шумораи пулҳои сохташуда (5 адад то соли 2016) Шумораи пулҳои таъмиркарда шуда барои пиёдагардон (4 адад то соли 2016) То соли 2015 таъмири 100 км роҳ ва 10 пул то соли 2016
		Сохтмони купрук аз болои дарёи Зарафшон д.Виткон	120		60	60			МДНР	Аҳолӣ	
		Сохтмони купрук аз болои дарёи Зарафшон д. Валигонд	300	100	100	100			МДНР	Муайян нест	
		Идомаи нотамоми "Купрук аз болои дарёи Зарафшон дар деҳаи Хайробод"	400	200	200				МДНР	Муайян нест	
	Таъмир ва барқарор намудани роҳҳои амалкунанда	Таъмири кулли 8км роҳи Мадрушкат-Сабаг	75	75					МДНР	Буҷети ноҳия	
		Бозсози ва таъмири кулли агбаи Оббурдон-Овчӣ	8000		1000	2000	2000	3000	МДНР	Буҷети вилоят	
		Таъмири 140км роҳҳои маҳаллӣ	1300	250	280	320	250	200	МДНР	Муайян нест	
		Таъмири роҳи Оббурдон - Мазор	400	100	100	100	100		МДНР	Буҷети давлатӣ	

Алоқа ва коммуникатсия (ҳазор сомонӣ)

Ҳадаф	Вазифа	Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо	Арзиши умумӣ (ҳ. сомонӣ)	Солҳо					Масъул	Сарчашмаҳои маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
				2011	2012	2013	2014	2015			
Муҳайё намудани шароит барои фарогирии аҳолӣ бо фазои камуникатсионӣ	Беҳдоштии инфрасохтори алоқа	ҲАМАГӢ:	400	50	100	100	100	50			
		Ба шабакаи интернет пайваст намудани ноҳия	200	50	50	50	50		Роҳбарияти ноҳия	Сармояи хориҷи	Шумораи истифодабарандагони интернет (15-2016) % пахши барномаҳои симои ҷумҳурӣ (75%-2016)
		Васл намудани таҷҳизоти мавҷқабулкунии барномаҳои телевизионии ҷумҳурӣ	200		50	50	50	50	Роҳбарияти ноҳия	Буҷети давлатӣ	

2.4. Ҳифзи муҳити зист ва экология

Ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ яке аз минтақаҳои баландкуҳи вилояти Суғд буда, дар байни қаторкуҳҳои Зарафшон ва Туркистон ҷойгир мебошад.

Ноҳия аз минтақаҳои дурдасти вилояти Суғд буда, байни қаторкӯҳҳои Зарафшон ва Туркистон, ки дорои пиряху қуллаҳои барфпӯшанд, ҷойгир аст. Бо олами беруна ду роҳе, ки аз истифодаи зиёд вайрон ва хавфнок шудаанд- «Ғончӣ- Кӯҳистони Мастчоҳ» ба воситаи ағбаи Обурдон (фасли зимистон баста аст) ва «Айнӣ - Кӯҳистони Мастчоҳ», мепайвандад. Маҳз ҳолати хароб, душворгузарӣ, хатари тармафарой, ярч, сангфарой дар ин роҳҳо ба рушди иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва экологии ноҳия таъсири манфӣ мерасонад. Ҳамчунин дар ин минтақа, ки дарёи Зарафшон ибтидо мегирад, ҳифзи муҳит аз масъалаҳои ҷиддӣ аст.

Афзалияти асосии муҳити ноҳия- иқлими мусоид барои парвариши намудҳои алоҳидаи зироат, замини серҳосил, обӣ бо маъданҳои ғании нӯшокӣ ва полезӣ барои таъмини рушди иқтисодӣ (картошкапарварӣ, боғдорӣ, ниҳолпарварӣ, чорводорӣ, амбӯрпарварӣ, туризми обӣ, кӯҳӣ, этникӣ, экологӣ) мусоидат менамояд. Ин афзалиятҳо солҳои охир нисбатан босамар истифода мешаванд.

Маҳдудияти захираи сӯзишвориро аз ҳисоби бунёди НОБ-ҳои миёнаи хурд, бо нархҳои дастрас ба аҳолӣ фурӯхтани ангишт аз конҳои маҳаллӣ, истифодаи сӯзишвории биологии анъанавӣ (таппак) ва дигар манбаъҳо ҷуброн кардан мумкин аст. Ҳамчунин ташкили идораи ҷамъиятии хоҷагии ҷангал аз ҷониби аҳолӣ ин мушкилотро сабук мегардонад.

Дар мубориза бо буриши ғайриқонунии ҷангал баробари экологҳо, бояд мақомоти маҳаллии иҷроия, ҷамоатҳои деҳот, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, аҳли ҷомеа саҳм гиранд. Ба ин хотир корҳои тарғиботиро аз қабилӣ сӯҳбатҳо, семинару машварат, истифодаи имкониятҳои созмонҳои ҷамъиятии экологӣ, пурзӯр бояд кард. Дар ҳамҷоягӣ бо ташаббусҳо ҷиҳати сабзгардонӣ ва ободонӣ ба натиҷаи хуб расидан мумкин аст. Дар ҳудуди ноҳия ҳодисаҳои молчаронии худсарона кам нест. На ҳамаи рамаҳо ба қайд гирифта шудаанд. Ин ба эрозияи хок омил мешавад.

Баробари ин нисбати дигар навоҳии вилоят ҳолати экологии ноҳияро хуб арзёбӣ мекунанд. Солҳои охир ноҳия рушд мекунад, заминҳои нав кушода, корхонаҳои коркард сохта мешаванд. Вобаста ба ин масъалаи баҳодиҳии экологии иншооти сохташаванда пеш меояд. Кӯҳистони Мастчоҳ ноҳияи чорводорӣ аст. Ин ҷо ҳарчанд ҳар сол ҳазорҳо сар чорво забҳ карда, пашми ҳазорҳои сар чорвои хурд тарошида мешавад, ҳанӯз на идораи қабули маҳсулот на коргоҳи коркарди пашму пӯст мавҷуд аст.

Ташкили чунин коргоҳҳо барои навоҳии водии Зарафшон як омили рушд ва ҳифзи экологӣ буда метавонад.

Ҳамин тавр мушкилоти экологии ноҳия чун ҳама навоҳии кӯҳӣ масъалаҳои зайлро дарбар мегирад:

- Ҳифз, эҳё ва васеъ намудани ҷангалзор, пешгирии буриши ғайри қонунӣ;
- Таъмини аҳолӣ бо оби тозаи нӯшокӣ;
- Молчаронии босамар, бо баҳисогирии таъсири он ба муҳит;
- Эҳтимлияти зиёди ҲФ;
- Коҳиш додани таъсиррасонии антропогенӣ ба муҳити зист;
- Истифодаи эҳтиёткоронаи захираҳои табиӣ барои беҳдошти рӯзгори мардум аз ҳисоби азхудкунии заминҳои нав ва махсусияти иқлими маҳал;
- Ташкили коркарди маҳсулот;
- Сатҳи пасти маърифати экологии аҳолӣ.

2.4.1. Ҳолатҳои фавқулода

Амалан ҳамаи ҳудуди ноҳия дар минтақаи хавфнок ҷойгир буда, эҳтимоли тарма, ярч, сангпар зиёд аст. Ҳолати бади роҳҳо ба ҳосилшавии чанги зиёд ва афзудани фалокатҳо сабаб мешавад.

2.4.2. Стратегия ва вазифаҳо дар бахши ҳифзи муҳити зист ва экология (ҳазор сомонӣ)

Ҳадаф	*Вазифа*	*Чорабиниҳо/Лоиҳаҳо*	*Арзиши умумӣ (ҳаз. сомонӣ)*	*Солҳо*					*Масъул*	*Сарчашмаҳои маблаггузорӣ*	*Натиҷаҳои пешбиниша-ванда*
				2011	*2012*	*2013*	*2014*	*2015*			
Беҳтар намудани ҳолати муҳити зист	*Андешидани чораҳо доир ба пешгирии хавфи офатҳои табиӣ*	***ҲАМАГӢ 14 лоиҳа***	***1345***	***235***	***225***	***445***	***235***	***145***			
		Соҳилмустаҳкамкунии дарёи Зарафшон дар мавзеъи д. Эсизи поён	*200*		*100*	*100*			*Шӯъбаи СҲФ*	*Маълум нест*	*Маблаги барои соҳилмустаҳкамкунӣ ҷудошуда аз буҷет (15%-2016)* *Масофаи соҳилҳои мустаҳкамшуда (13,км-2016)* *%-и аҳолии ноҳия, ки ба семинарҳо машқҳо ҷалб шуданд. (35%-2016)*
		Соҳилмустаҳкамкунии дарёи Зарафшон дар мавзеъи д. Муҷдиф	*100*	*100*					*Шӯъбаи СҲФ*	*Буҷети ноҳия*	
		Соҳилмустаҳкамкунии дарёи Зарафшон дар мавзеъи д. Палдорак	*100*			*100*			*Шӯъбаи СҲФ*	*Буҷети вилоят*	
		Соҳилмустаҳкамкунии дарёи Зарафшон дар мавзеъи д. Ланглиф	*80*					*80*	*Шӯъбаи СҲФ*	*Аҳолӣ*	
		Соҳилмустаҳкамкунии дарёи Зарафшон дар мавзеъи д. Мадрушкат	*130*		*30*	*100*			*Шӯъбаи СҲФ*	*Муайян нест*	
		Соҳилмустаҳкамкунии дарёи Зарафшон дар мавзеъи д. Деҳисор	*90*				*90*		*Шӯъбаи СҲФ*	*Буҷети вилоят*	
		Соҳилмустаҳкамкунии дарёи Зарафшон дар деҳаи Истошон	*160*			*80*	*80*		*Шӯъбаи СҲФ*	*Буҷети ҷумҳурӣ*	
		Барқарор кардани иншооти зидди тарма дар деҳаи Худгифи соя	*120*	*24*	*24*	*24*	*24*	*24*	*Шӯъбаи СҲФ*	*Муайян нест*	
		Чорабиниҳои оид ба пешгирии офатҳои табиӣ	*60*	*30*	*30*				*Шӯъбаи СҲФ*	*Муайян нест*	
		Таъмири пул дар д. Хайробод	*50*	*10*	*10*	***10***	***10***	***10***	*Шӯъбаи СҲФ*	*Муайян нест*	
		Чораҳо барои паст кардани обҳои зеризаминӣ дар д. Ғувинд	*50*	*10*	*10*	***10***	***10***	***10***	*Шӯъбаи СҲФ*	*Муайян нест*	
		Ташкили семинару машваратҳо, машқҳо	*10*	*2*	*2*	***2***	***2***	***2***	*Шӯъбаи СҲФ*	*Муайян нест*	

2.5. Таъминоти захиравӣ
2.5.1. Таъминоти молиявӣ – буҷетӣ

Ба сабаби маҳдудияти сарчашмаҳои даромади маҳаллӣ ноҳия субвенсия мегирад. Давоми се соли охир ба ҳисоби миёна 66,9 фоизи буҷети маҳаллӣ аз буҷети вилояти Суғд дода мешавад. Ин нишондод соли 2010 то 9 фоиз кам шуда, 97,9 фоизро ташкил медиҳад.

Даромади ноҳия аз ҳисоби воридоти намуди андоз ва субвенсия аст. Соли 2010 ҳиссаи даромадҳои маҳаллӣ дар буҷети ноҳия 29 фоизро ташкил дод, ки ин аз соли пешин 4 фоиз зиёд аст. Сабаби ин зиёд шудани нишондони накшавии даромадҳои худӣ дар ҳаҷми 24%, субвенсия бошад ҳамагӣ 2 фоиз афзудааст. Соли 2010 андоз аз шахсони воқеӣ (9,2%) ва андози ягона аз соҳаи кишоварзӣ (8,1%) қисми бештари даромади маҳаллии буҷети ноҳияро ташкил доданд.

Диаграммаи 11. Даромади буҷети ноҳия дар солҳои 2008-2011

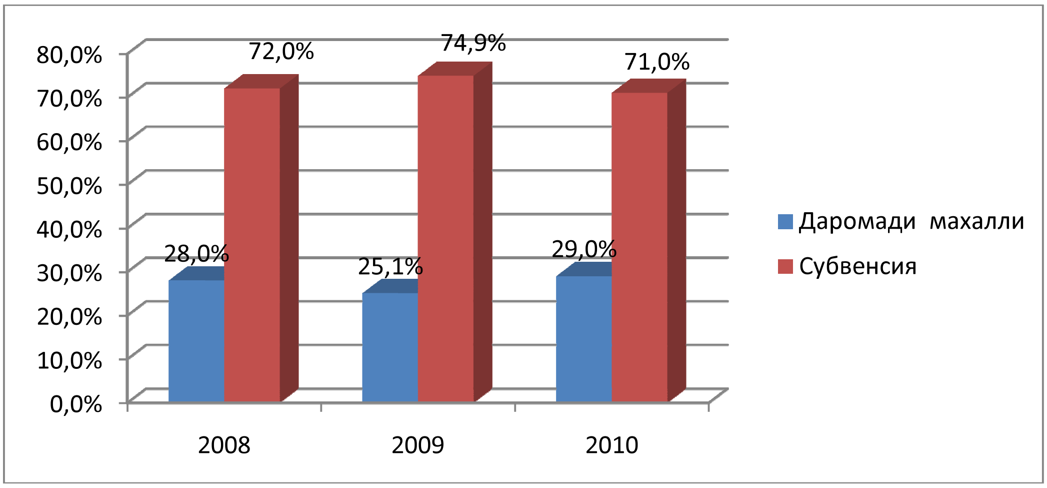

Манбаи нисбатан калони қисми даромади буҷет аз андоз аз шахсони воқеӣ аст, ки соли 2010 ба 33,4%-и даромадҳои худии ноҳияро ташкил додааст.

Диаграммаи 12. Таҳаввулотии тағйирёбии сохтори даромадҳои буҷет дар солҳои 2008-2010

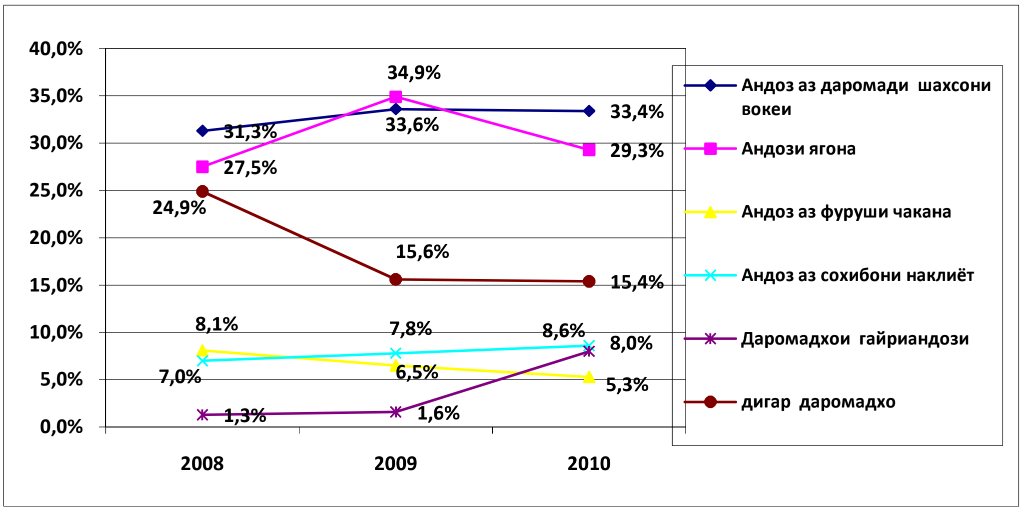

Ба афзоиши ҷамъоварии андоз аз шахсони воқеи содда шудани бақайдгирии андозсупорандагон, маънои ҳамаи намуди санҷиши фаъолияти соҳибкори мусоидат намуд. Ба якбора кам шудани ҳиссаи андози ягона зиёд шудани меъёри ин намуди андоз сабаб гашт.

Дар қисми хароҷоти буҷет хароҷотҳои бахши иҷтимоӣ аз ҷумла маориф, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоӣ зиёд аст. Соҳаи маориф дар ин миён мавқеи хоса дорад. Хароҷоти ин бахш 63,8 фоизро ташкил медиҳад.

Диаграммаи 13. Сохтори қисми хароҷоти буҷет дар солҳои 2008-2010

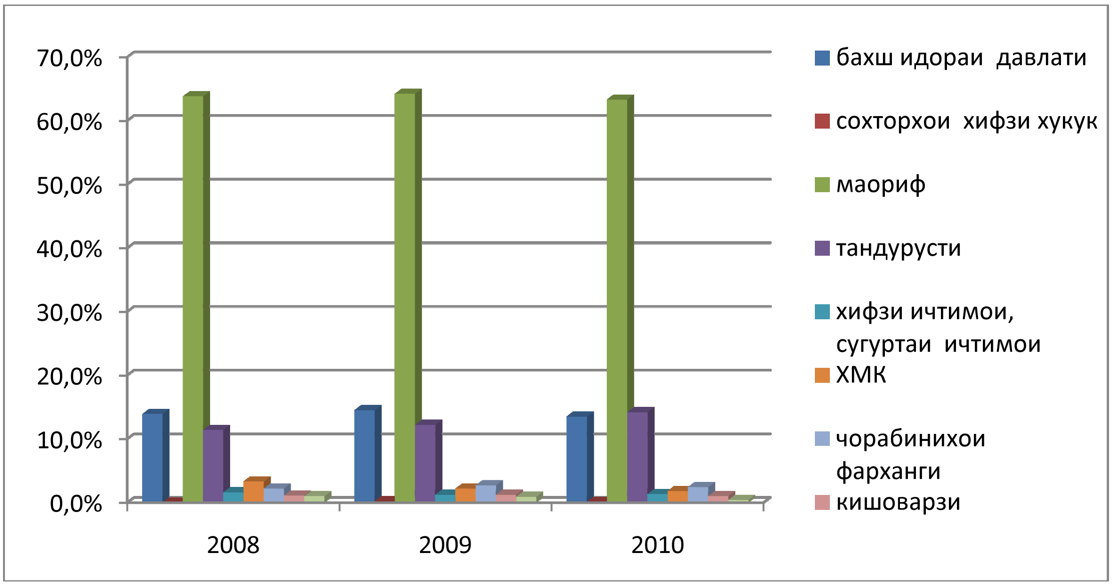

Дар қисми хароҷоти буҷет дар се соли охир пурра маблағгузорӣ нашудани бахшҳои афзалиятнок, аз ҷумла маориф ва кишоварзӣ ба сабаби сари вақт пешниҳод нашудани сметаи хароҷоти соҳа ба назар мерасад.

Ҷадвали 38. Маълумот оид ба иҷроиши буҷети ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ дар давоми солҳои 2008-2010

Нишондиҳандаҳо	2008			2009			2010		
	Нақша	Иҷро	Фоиз	Нақша	Иҷро	Фоиз	Нақша	Иҷро	Фоиз
Қисми даромад									
Андоз аз даромади шахсони воқеӣ	228378	234754	102,8	312952	317030	101,3	386267	392043	101,5
Андози ҳади ақал аз даромади корхонаҳо	4970	5700	114,7	6267	7900	126,0	9480	13153	138,7
Андоз аз моликияти ғайриманқул	23953	23962	100,0	35651	36170	101,4	35651	37085	104,0
Андози замин аз шахсони ҳуқуқӣ	59489	66979	112,6					26368	-
Андози замин аз шахсони воқеӣ	28773	21310	74,0	29647	29980	101,1	51620	26158	101,7
Андоз тибқи системаи соддакардашуда[1]	-	-	-	-	11040	-	-	21322	-
Андози ягона	255500	206104	91,4	329185	329588	100,1	335900	343458	102,2
Андоз аз фуруши чакана	60345	60417	100,1	60423	61695	102,1	60423	62170	102,9
Андоз аз арзиши иловашуда	11056	11265	101,9	17208	17570	102,1	32519	21000	64,6
Андоз аз истифодабарандагони роҳҳои автомобилгард	7200	8384	116,4	8940	9891	110,6	13563	17786	131,1
Иҷозатнома барои фаъолияти соҳибкорӣ	11753	12223	104,0	17928	18843	105,1	15512	15716	101,3

[1] -нақшагузори нагардидааст, дар давоми сол аз ҳисоби сарчашмаҳои нав ба буҷети маҳалли маблағ ворид шуд.

Андоз аз соҳибони воситаҳои нақлиёт	52416	52611	100,4	69069	73473	106,6	100787	100937	100,1
Бонусҳо[2]	-	37000	-	-	-	-	-	2400	-
Дигар даромадҳои ҳатмӣ	-	-	-	13375	15445	137,9			
Даромадҳои ғайриандозӣ	7600	9470	124,6	13375	15445	137,9	90533	93437	103,2
Субвенсия	1934227	1933349	100,0	2721364	2721364	100,0	2771636	2771164	100
Маблағҳо аз ҳисоббаробаркунӣ	324699	324699	100,0	43395	43395	100,0	116695	116695	100
Боқимондаи озоди хазина	41188	40188	100,0	60469	60469	100,0	190376	188377	98,0
ҲАМАГӢ:	3025445	3053470	100,9	3739053	3770033	100,5	4295294	4242707	101,1
Қисми хароҷот									
Сектори ҳокимият ва идораи давлатӣ	418725	415492	99,0	528220	518573	98,2	558990	565578	101,2
Мақомоти ҳифзи ҳуқуқ				2000	5526	276,3	3000	6030	201,0
Маориф	1925224	1910610	99,2	2456094	2293826	93,4	2694901	2653062	98,4
Тандурустӣ	338966	340386	100,4	425767	434270	102,0	587189	596954	101,7
Суғуртаи иҷтимоӣ ва ҳифзи иҷтимоӣ	45118	46866	100,0	51431	44040	85,6	51921	56059	107,9
Хоҷагии манзилию коммуналӣ	98149	98152	100,0	79379	79379	100,0	76015	76015	100,0
Чорабиниҳои фарҳангӣ	64194	65559	102,0	83434	97504	116,9	100273	102054	102,8
Хоҷагии қишлоқ	33445	33393	100,0	43450,0	43163	99,3	45604	42666	93,6
Нақлиёт ва алоқа	30000	30001	100,0	30000	33144	110,4	17000	17051	100,3
ҲАМАГӢ:	3005241	2993001	99,6	3720835	3573063	96,0	4195294	4193346	99,1

Ҳаҷми маблағгузории соҳаҳои иҷтимоӣ дар асоси сметаи хароҷот муайян карда мешавад. Дар соҳаҳои маориф ва тандурустӣ маош қисми асосии хароҷотро ташкил медиҳад.

Нақшаи хароҷотҳо барои рушди кишоварзӣ солҳои охир иҷро нашудаанд (соли 2010 нақша 6,4 % иҷро нашудааст) ки далели сари вақт азхуд накардани маблағҳо мебошад.

Маблағгузории соҳаи ХМК дар се соли охир ба ҳисоби миёна 0,8% кам шудааст. Ҳиссаи хароҷоти буҷети маҳаллӣ барои нигоҳдории умури давлатдорӣ ва идори се соли охир 13,9 фоизро ташкил медиҳад.

Барои рушди ноҳия, пешгирии ҲФ ва дигар хароҷот ҳамагӣ дар ҳаҷми 0,5 фоизи буҷети маҳаллӣ фонди раиси ноҳия ташкил шудааст. Ба Барномаи рушди иҷтимоӣ - иқтисодии ноҳия барои солҳои 2011-2015-ум 150 лоиҳа ба маблағи умумии 189087,5 ҳазор сомонӣ шомил шудаанд. Аз онҳо сарчашмаи маблағгузории 61 лоиҳа муайян шуда, 89 лоиҳа ба маблағгузорӣ ниёз дорад.

Ҷадвали 39. Арзиши БР-и ноҳия аз рӯи бахшҳо барои солҳои 2011-2015

Соҳаҳо	ҳамагӣ	2011	2012	2013	2014	2015
Бахши иқтисод	38939,5	5555,5	7851	8491	8581	8461
• Кишоварзӣ	33584,5	4704,5	6810	7250	7420	7400
• СХМ	3435	521	621	711	721	861
• Саноат	1920	330	420	530	440	200
Маблағгузорӣ зарур аст	7400	1260	1480	1400	1820	1440
Бахши иҷтимоӣ	44097	6995	9010	9637	10385	8070
• Тандурустӣ	4065	1230	1180	720	430	505
• Маориф	30570	3935	5640	6585	8325	6085
• Ҳифзи иҷтимоӣ	700	50	200	150	150	150

[2] -бонуси обунавӣ ҶДММ «Қулла»

• Фарҳанг	6262	1520	1430	1622	920	770
• Варзиш	2500	260	560	560	560	560
Маблағгузорӣ зарур аст	21030	3085	4770	4095	5035	4045
Инфрасохтор	104036	18016	22371	21563	19703	22383
• Таъминоти об	5853	1441	1449	1381	801	781
• Барқтаъминкунӣ	86808	15600	18902	17502	16452	18352
• Нақлиёт ва роҳ	10975	925	1920	2580	2350	3200
• Алоқа ва коммуникатсия	400	50	100	100	100	50
Маблағгузорӣ зарур аст	86258	16409	19787	17754	16054	16254
ҲФ	1345	295	225	445	235	145
Маблағгузорӣ зарур аст	385	95	95	65	65	65
Таъминоти захиравӣ	670	414	64	64	64	64
Ҳамагӣ маблағгузории зарурӣ	115073	20849	26132	23314	22974	21804
Ҳамагӣ :	189087,5	31275,5	39521	40200	38968	39123

Сарчашмаи асосии маблағгузории БРН инҳоянд: буҷети маҳаллӣ, буҷети ҷумҳуриявӣ, сармояи созмонҳои хориҷӣ, сармояи соҳибкорон ҳиссаи аҳолӣ, ёрии беруна. Лоиҳаҳои ба БРН шомилшуда бо хусусияти маблағгузорӣ ба 2 гурӯҳ ҷудо мешаванд:

- Лоиҳаҳои афзалиятноки сарчашмаи маблағгузорияшон муайяншуда;
- Лоиҳаҳои афзалиятноки сарчашмаи маблағгузорияшон номуайян.

Диаграммаи 14. Вазни қиёсии сарчашмаҳои маблаггузорӣ

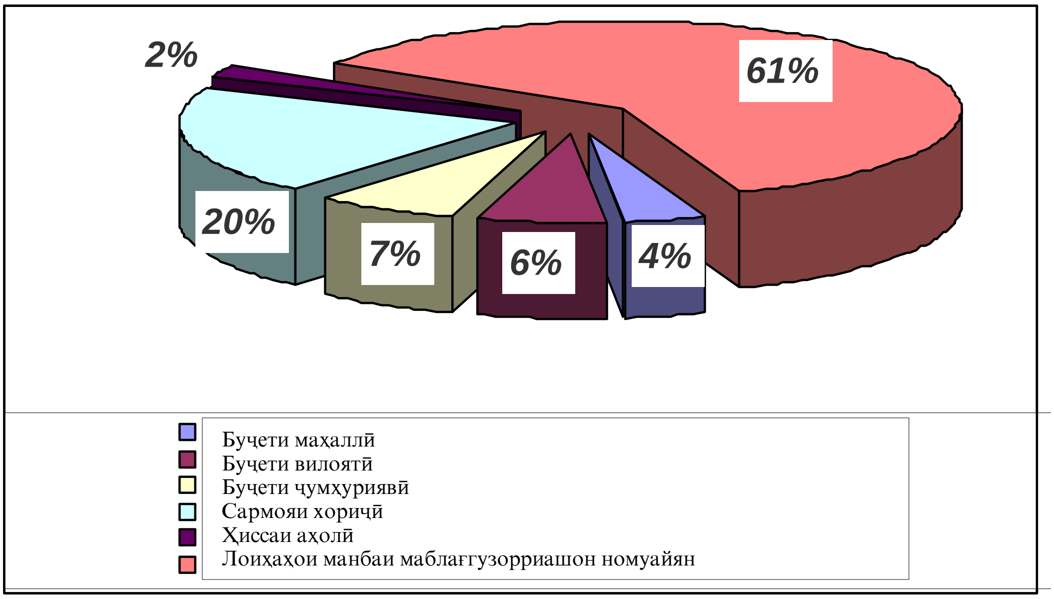

Айни замон арзиши лоиҳаҳое, ки манбаи маблағгузориашон муайян аст бештар аз 74014, 5 ҳазор сомонӣ ё 39,1 фоизи ҳаҷми умумии маблағгузориро ташкил менамоянд.

Арзиши лоиҳаҳое афзалиятнок, ки ба маблағгузорӣ ниёз доранд, 115073 ҳазор сомонӣ ё 60,9 фоизи ҷамъи арзиши БРН-ро ташкил медиҳанд.

БРН-ро якчанд созмонҳои ҷамъиятӣ ва баналмиллалӣ, аз ҷумла БРСММ, Агроаксияи Олмон, GIZ, фонди Оғохон, БҶО, ҶММ «Нилуфар», «Мададгорӣ», «Эҳёи Кӯҳистон», Шӯрои рушди ноҳия ва марказҳои дастгирии ҷамоатҳо дастгирӣ менамоянд.

Барои ҷалби захираҳои иловагӣ ҷиҳати иҷрои лоиҳаҳои манбаи маблағгузориашон номуайян, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ҳанӯз иқтидори заруриро доро нест, хоса дар таҳияи лоиҳаҳо, ташкили фондрезинг, таҳияи лоиҳаҳои сармоягузорӣ тибқи талаботи донорҳо, аз ҷумла тартиби пешниҳоди дархост, набудани имконият барои қарзгирӣ, маълумотнокии нокифоя ва набудани иттилоот дар бораи донорҳо.

Барои ба ноҳия ҷалб намудани сармоя корҳои зиёдеро ҷиҳати ташкили шароити мусоиди сармоягузорӣ ба ҷо овардан лозим аст.

2.5.2. Захираҳои ташкилӣ ва зеҳнии ноҳия

Органи олии ҳокимияти давлатии ноҳия Маҷлиси намояндагон аст, ки аз 30 нафар (аз он танҳо 2 нафар зан) иборат мебошад. Иҷлосияҳои Маҷлиси намояндагон ҳар се моҳ баргузор мешаванд. Маҷлис дорои 6 коммиссия аст:

- оид ба масъалаҳои қонуният ва тартибот;
- оид ба масъалаҳои ислоҳоти иқтисодӣ ва буҷет;
- оид ба масъалаҳои сиёсати аграрӣ, озуқа, меҳнат ва хизматрасонӣ ба аҳолӣ;
- оид ба масъалаҳои ҳифзи иҷтимоӣ, тандурустӣ, ҳифзи табиат, оила ва занон;
- оид ба масъалаҳои илм, маориф, фарҳанг ва сиёсати ҷавонон;
- оид ба масъалаҳои сохтмон, саноат, алоқа ва коммуникатсия, ХМК ва хоҷагии роҳ.

Дар назди Маҷлис органи иҷроия иборат аз 15 нафар (танҳо 2 нафар зан) фаъолият менамояд, ки ба он раиси ноҳия (2 нафар муовин дорад) роҳбари менамояд.

Сохтори идоракунии ноҳия

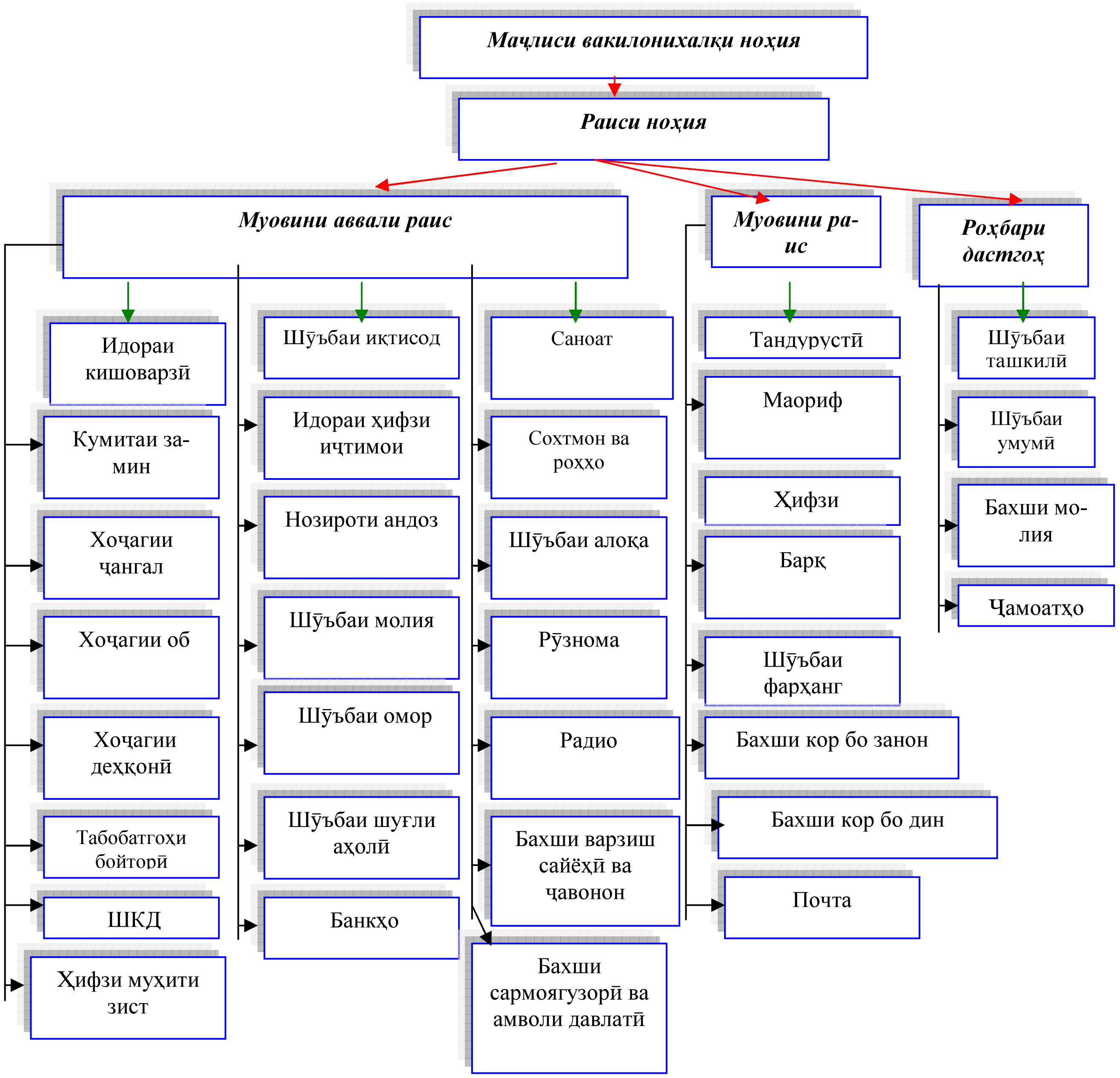

Муовини якуми раиси ноҳия ба масъалаҳои бахши иқтисод, таҳия ва иҷрои барномаи рушди иҷтимоӣ-иқтисодии ноҳия машғул мешавад. Ба доираи вазифаҳои ӯ даст-

гирии СХМ, масъалаҳои аграрӣ ворид шуда, якҷо бо дигар шӯъбаҳои дахлдор иҷрои сиёсати аграрии ҷумҳурӣ ва вилояти Суғдро таъмин менамояд. Ӯ ҳамчунин ба масъалаҳои саноат, сохтмон ва роҳҳо инфрасохтор, комуникаатсия, баркрасонӣ, ҳифзи муҳити зист, ҷамъоварии иттилоот ва назорат ба рушди иҷтимоӣ – иқтисодӣ сарпарастӣ менамояд.

Муовини раиси ноҳия оид ба масоили иҷтимоӣ масъалаҳои соҳаҳои фарҳанг, тандурустӣ, маориф, сайёҳӣ, ВАУ, занон ва ҷавонон, муносибатҳои миллӣ, танзими расму анъанаҳо, ҳамкорӣ бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ – сиёсиро ба ӯҳда дорад.

Дар мақомоти худидораи маҳаллӣ ҳамаи шӯъбаҳо бо компютер, мутахассисон, ки бо озмун ба кор пазируфта шудаанд, таъмин мебошанд. Дар мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии - ноҳия 15 компютер, 8 принтер ва 1 факс мавҷуд аст.

2.5.3. Стратегия ва вазифахо дар бахши таъминоти захирави (ҳазор сомонӣ)

Мақсад	Вазифаҳо	Чорабинӣ/Лоиҳаҳо	Маблаг (ҳаз. сом)	Солҳо 2011	2012	2013	2014	2015	Манбаъ	Натиҷаҳои пешбинишаванда
Баланд бардоштани иқдидори захиравии ноҳия барои раванди рушд	Беҳдошти шароити меҳнат ва сатҳи тахассусии кормандони дастгоҳи марказӣ ва ҷамоатҳои деҳоти ноҳия	Таъмири асосии бинои МИХД	350	350					Буҷети ҷумҳурӣ	Шумораи ба омӯзиш фаро гирифтани кормандони МИХД (3нафар ҳар сол) %-и таъминоти ҷамоатҳо бо кампутар (45%-2016) Ташкили ҳукумати электронӣ то соли 2016 Мавҷудияти маркази маълумот ва маҷмӯи қонунҳои ҷорӣ (то с.2013) %-и компютерҳо дар дастгоҳи МИХД ва ҷамоатҳо Ҳаҷми сармояи ҷалбшуда ва лоиҳаҳои аз ин ҳисоб иҷрошуда (1млн.сомонӣ ва 5лоиҳа-с.2016)
		Дастрас намудани технологияи нави компутари барои кормандони МИХД	80	16	16	16	16	16	Буҷети ноҳия	
		Ба шабакаи интерет пайвастани кампютерҳои дастгоҳи МИҲД	50	10	10	10	10	10	Буҷети ноҳия	
		Таъмини дастгоҳи МИҲД бо барқ (харидории генератор)	5	1	1	1	1	1	Буҷети ноҳия	
		Ташкили курсҳои бозомӯзии мутахассисони ҷавони МИҲД	5	1	1	1	1	1	Буҷети ноҳия	
		Таҳия ва иҷрои чораҳо ҷиҳати ташкили «ҳукумати электронӣ» байни дастгоҳи МИҲД ва ҷамоатҳо	40	8	8	8	8	8	Буҷети ноҳия	
		Таҳия ва иҷрои чорабиниҳо ҷиҳати додани имтиёз ба мутахассисони ҷавони МИҲД	35	7	7	7	7	7	Буҷети ноҳия	
		Ташкили курсҳои омӯзиши компютер ва забонҳои хориҷӣ барои кормандони МИҲД	40	8	8	8	8	8	Буҷети ноҳия	
		Ташкили маркази маълумоти иқтисодии ноҳия ва ҷамоатҳо	40	8	8	8	8	8	Буҷети ноҳия	
		Ба роҳмондани ҳамкорӣ бо тарафи манфиатдор – таҳияи рӯйхати донорҳои эҳтимолӣ, - омӯзиши стратегияи донорҳои эҳтимолӣ -омӯзиши талаботи донорҳо ва таҳияи лоиҳаҳои сармоягузорӣ	5	1	1	1	1	1	Буҷети ноҳия	
	Ташкили шароити мусоид барои ҷалби сармояи беруна	Ташкили семинарҳо ҷиҳати таҳияи лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар асоси талаботҳои донорҳо	10	2	2	2	2	2	Буҷети маҳалӣ ва давлатӣ	
		Ташкили маркази маълумот дар бораи донорҳо, фаҳмиши мушаххаси самти фаъолиятҳо ва стратегияи онҳо	5	1	1	1	1	1		
		Фаъолият оид ба фондрезинг	5	1	1	1	1	1		
Ҷамъ		10 лоиҳа	670	414	64	64	64	64		

БОБИ 3. НИЗОМИ МОНОТОРИНГ ВА АРЗЁБӢ БАРНОМА

Яке аз унсурҳои муҳимми системаи идоракунии татбиқи Барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ низоми мониторинг ва арзёбӣ (минбаъд-НМваА) мебошад. Он барои мушоҳидаи чараёни корҳо ва таҳлили натиҷаҳои бадастомадаи барнома, ошкор намудани таҷрибаи мусбии андӯхта ва мушкилиҳои мавҷуда дар татбиқи он истифода бурда мешавад. НМваА имкон медиҳад, ки робитаи мутақобила ва муттасил дар сиёсати қабулнамуда ва натиҷаҳои татбиқи амалии он таъмин карда шавад.

Гурӯҳи МваА бо қарори Раиси ноҳия таъсис дода мешавад, ки аз 5-7 аъзо иборат мебошад (мутахассисони соҳавӣ, кормандони маъмурии мақомот). Гурӯҳи МваА-ро муовини Раиси ноҳия (сарпарасти иқтисодиёт) сарварӣ менамояд.

Бо қарори мазкур, масъул барои гузаронидани МваА- и Барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳияи Кӯҳистони Мастчоҳ шӯъбаи иқтисоди ноҳия мебошад.

Раиси ноҳия фармоиши махсус мебарорад, ки нусхаи ҳисоботи семоҳаи ҳамаи лоиҳаҳои дар Барномаи рушд дохилшуда, барои ҳисобот ба шӯъбаи иқтисоди ноҳия пешниҳод мешаванд.

Комилан муҳим аст, ки давра ба давра малака ва дониши аъзои гурӯҳи МваА баланд бардошта шавад.

Сохтори НМваА

Барои мониторинги Барномаи рушди ноҳия мушоҳидаи омилҳои зерин зарур аст:

- ба ҳадафҳои гузошташудаи Барнома то кадом андоза муваффақ мешавем: рафти иҷрои лоиҳаҳои ба барнома воридшуда.

Бо ифодаи дигар, бояд мониторинги натиҷаҳои Барнома ва мониторинги ҷараёни лоиҳаҳо аз рӯи ҳар як соҳа гузаронида шавад.

Мониторинги натиҷаҳои Барнома тариқи муаянкунӣ аҳамияти ишондиҳандаҳо анҷом дода мешавад. Мутаносибан, ноилшавии ҳадафҳои Барномаро бо ҳамон мулоҳиза кардан мумкин аст, ки дар кадом андоза нишондиҳандаҳои рушд ба даст омадааст. Ҳамаи нишондодҳои пешбинишуда дар хазинаи маълумотҳои электронии ноҳия мавҷуданд.

Мониторинги натиҷаҳо ҳар сол на дертар аз 1 март гузаронида мешавад.

Натиҷаҳои мониторинги иҷрои лоиҳаҳо ҳар се моҳ қайд карда мешавад, сохторҳои масъули иҷрои лоиҳаҳо оид ба натиҷаи мониторинг маълумот медиҳанд.

Натиҷаи мониторинги рафти иҷрои лоиҳаҳо ҳар семоҳа дар ҷадвали мониторинг аз рӯи ҳар як лоиҳа қайд карда шуда, ба мақомоти вогузоршудаи амалигардонии он маълумот дода мешавад, яъне бояд рақамҳои 1 то 5-ро вобаста ба мавқеи воқеии лоиҳа бо баҳогузории - «бо нақша мутобиқатӣ дорад», «аз нишондоди нақша нисбатан дер мондааст, ки метавонад ба иҷрои лоиҳа халал расонад», «аз нишондоди нақша тамоман дер мондааст, ки ба ноилгардии лоиҳа дар муддати пешбинишуда имконнопазир аст», «лоиҳа амалӣ нашуда истодааст» ва «лоиҳа иҷро шуд».

Шаффофияти натиҷаҳои МваА. Охири ҳар сол баҳодиҳӣ аз рӯи бахшҳои барнома гузаронида мешавад. Натиҷаҳои баҳодиҳи ба раиси ноҳия, тарафҳои манфиатдор, аҳоли дар шакли мухтасар пешниҳод карда мешавад. Дар оғози ҳар сол муҳокимаи ҷамъиятии натиҷаҳои иҷрои барнома баргузор карда мешавад.

РӮИХАТИ МАШВАРАТЧИЁНИ ТАҲИЯИ БРН

1.	Ҳамидов С.	Сардори шӯъбаи рушди минтақаҳо, Вазорати рушди иқтисод ва савдои ҶТ;
2.	Қурбонхоҷаев Ю.	Мушовири калон оид ба идоракунии маҳаллии БРСММ;
3.	Олимов М.	Мутахассиси БРСММ оиди ҷалби захираҳо;
4.	Мадаминов Р.	Мутахассиси БРСММ оид ҳамоҳангсозӣ;
5.	Деҳқонов Ҷ.	Мутахассиси БРСММ оид ба банақшагирӣ;
6.	Сафолов М.	Мутахассиси БРСММ оид ба идоракунии маҳаллӣ;
7.	Норов А.	н.и.и, мушовири миллӣ дар БРСММ;
8.	Ҳакимов Х.	Мушовири миллӣ дар БРСММ;
9.	Раҳмонов З.	Мушовири миллӣ дар БРСММ;
10.	Абдуллоев М.	Мушовири миллӣ дар БРСММ;
11.	Саидбеков Б.	Мушовири маҳлаллӣ

Ба чоп 21.09.2012 имзо шуд.
Ҷузъи нашрию ҳисобӣ 7. Ҳуруфи адабӣ.
Адади нашр 30.

ОПЕРАТИВНАЯ ПОЛИГРАФИЯ КОНТРАСТ

Дар ЧДММ «Контраст» чоп шудааст
ш. Душанбе, к. Н. Муҳаммад, 26